



נתיב

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי
מפעלי משק הסחורות בע"מ



עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

קרן פנסיה ותיקה

בניהול מיוחד

דוחות תקופתיים
ליום 31 בדצמבר
2016

דוח המנהל המיוחד

תוכן העניינים

2	פתח דבר	2
2	א. כללי	2
3	ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי	3
4	ג. כרית ביטחון לקרנות	4
5	1. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה	5
5	1.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה	5
10	1.2 תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי	10
11	1.3 ארועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון	11
14	2. תיאור הסביבה העסקית	14
14	2.1 מ ב א	14
15	2.2 מגמות בענף הפנסיה	15
16	2.3 תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות	16
17	2.4 חקיקה ראשית וחקיקת משנה	17
18	2.5 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון	18
21	3. מצב כספי	21
21	3.1 ההתחייבויות הפנסיוניות	21
23	3.2 הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח	23
23	3.3 הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית	23
23	3.4 מסד הנתונים של הקרנות	23
24	3.5 סיוע ממשלתי	24
29	3.6 הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון	29
30	3.7 כרית ביטחון לקרנות	30
30	3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגבי	30
31	3.9 התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים	31
32	4. תוצאות הפעילות	32
32	4.1 השקעות	32
33	4.2 ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר:	33
38	4.3 תוצאות הקרנות	38
38	4.4 השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות	38
38	4.5 שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת	38
38	4.6 השפעת שינויים בהוראת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות	38
38	4.7 השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות	38
38	4.8 השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה	38
38	4.9 שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים	38
38	4.10 שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת	38
39	5. תחזית זרמי כספים	39
39	5.1 מימוש זכויות מבוטחים	39
39	5.2 נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש	39
39	5.3 חובות	39
39	5.4 גביית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן	39
40	6. השפעת גורמים חיצוניים	40
40	6.1 התחייבויות תלויות ותביעות:	40
41	7. בקורות ונהלים	41
42	דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי	42

פתח דבר

א. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם. קרנות אלו סגורות למצטרפים חדשים החל מיום 1.4.95, בהתאם להחלטת הממשלה.

בעקבות הגרעונות שנוצרו בחלק מקרנות הפנסיה הוותיקות, בוצעה במהלך שנת 2003 רפורמה מקיפה.

במסגרת הרפורמה האמורה הותקן תקנון אחיד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר: מבטחים, מקפת, קג"מ, נתיב, בניין, חקלאים אגד והדסה (להלן: "הקרנות" או "קרנות הפנסיה" או "הקרנות הוותיקות שבהסדר") ומונה להן מנהל מיוחד. כן נקבע במסגרת אותה רפורמה כי ינתן סיוע ממשלתי לקרנות שבהסדר לצורך מימון הגירעונות האקטואריים.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), למנהל המיוחד נתונות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים שלו.

לצורך הסדרת האיחוד התפעולי של הקרנות הוותיקות שבהסדר, נחתם בין הקרנות "הסכם לאיחוד תפעולי" המהווה תשתית משפטית להסדרת התפעול המשותף, לרבות בנושא חלוקת הוצאות התפעול בין הקרנות. האיחוד התפעולי בין הקרנות שבהסדר הביא לצמצום משמעותי בעלויות התפעול וכן להתייעלות בעבודה השוטפת.

במסגרת האיחוד התפעולי של הקרנות, נשמרת הזהות המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי (פירוט לעניין היקף הסיוע הממשלתי הכולל ראה בסעיף 3.5.3).

ביום 29 באוגוסט, 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון (להלן: "הממונה על שוק ההון" או "המפקח על הביטוח") על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

ביום 30 בדצמבר, 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013.

עדכון לוח תזרים המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם).

הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגרעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחד, וזאת אם הגירעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון.

ביום 3.3.2015 פרסמה רשות שוק ההון הבהרה, לפיה בכוונתו לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגירעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון.

רשות שוק ההון הבהירה כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגירעון המוצג במאזן.

על פי הוראות התקנון, אם הגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או ככל שייוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שייוצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת ולפיה ככל שגרעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה, וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגירעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים, ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שיעורי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היוונים של תשלומים או הכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גירעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

יצוין כי אופן חלוקת כספי הסיוע הישיר לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ליום 31 בדצמבר, 2016 עומד שיעור הגירעון כאמור על 4.8% בכל אחת מהקרנות שבהסדר.

אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטחון ליום 31 בדצמבר, 2016 מכסים את מלוא סכום הגרעון.

ג. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטואריים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיוטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 78טו, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין (א) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן. (ב) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%. בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ – 31.7 מיליארדי ש"ח.

פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2016, עומד על סך של 30,812 מיליוני ש"ח (כ-26,421 מיליוני ש"ח לקרן).

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2016 לכ- 19,812 מיליוני ש"ח.

1. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה

1.1. מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה

(לרבות פרטים עיקריים על קופות גמל קשורות, חברות מוחזקות ושיעור אחזקה).

1.1.1. צורת ההתאגדות



מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)

- הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
- עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
- א. אסיפה כללית של חברים
 - ב. דירקטוריון
 - ג. מנכ"ל



קרן הביטוח המרכזית
של עובדי הסתדרות בג"מ

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

- הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
- עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
- א. אסיפה כללית של חברים
 - ב. דירקטוריון
 - ג. מנכ"ל



קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאים
ובלתי מקצועיים בישראל א.ש.ש. בע"מ

קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתיה.



קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין
ועבודות ציבוריות א.ש.ש. בע"מ

קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות א.ש.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתיה.



קרן גמלאות של חברי "אגוד" בע"מ

קרן הגימלאות של חברי אגוד בע"מ

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
 א. אסיפה כללית של חברים
 ב. דירקטוריון
 ג. מנכ"ל



קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים א.ש. בע"מ

**קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ
 (בניהול מיוחד)**

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתיה.



**קופת הפנסיה לעובדי הדסה בע"מ
 (בניהול מיוחד)**

הינה קופה מפעלית לתשלומי פנסיה ומיועדת לעובדי מוסדות "הדסה".
 לפי מסמכי היסוד הקופה תנוהל באופן עצמי ויש לה מועצת מנהלים המורכבת מנציגי הנהלת הדסה (5 חברים), ועד עובדי הדסה (5 חברים) ונציגי ציבור (2 חברים).



קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ
 (בניהול מיוחד)**

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של נתיב קיימים בה המוסדות הבאים:
 א. אסיפה כללית של חברים
 ב. מועצה
 ג. הנהלה
 ד. ועדה מנהלת
 ה. מנכ"ל

1.1.2. מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר. בהתאם להוראות סעיפים 78(ו), 70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

תפקידים נוספים של המנהל המיוחד, הנוגעים לתכנית ההבראה החלה על הקרנות הוותיקות שבהסדר, קבועים בהוראות פרק ז' 1' לחוק הפיקוח, ובהם איתור נכסי הקרן, מימוש ומכירתם; יישום התקנון האחיד; וכן מימוש התפעול המשותף של הקרנות הוותיקות שבהסדר.

1.1.3. ועדת מנהלה

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהלה בראשות שופט בדימוס לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת הנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, היינו מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה לאישור המפקח, וכן לאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרנות הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

חברי ועדת המנהלה:

השופט (בדימוס) ישי לויט - יו"ר.
מר שמואל אביטל - חבר.
מר גד ארבל - חבר.

1.1.4. ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור. בהתאם להוראות אותו סעיף, רוב חברי ועדת ההשקעות יהיו בעלי כשירות לכהן כדירקטורים חיצוניים, כהגדרת המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999, והמוגדרים בחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה ל"נציגים חיצוניים".

בתקנה 41 ה(ב3) לתקנות מס הכנסה, נקבע כי בקופת גמל אשר מונה לה מנהל מיוחד מכח חוק הפיקוח, ימנה המנהל המיוחד את חברי ועדת ההשקעות, באישור המפקח על הביטוח, והמנהל המיוחד יכהן כחבר בוועדת ההשקעות אך לא כיו"ר הוועדה, וכיו"ר הוועדה יכהן נציג חיצוני.

הוראות לעניין כשירות חברי הוועדה, דרכי מינויים, דרכי התכנסות הוועדה ודרכי עבודתה מצויות בתקנות מס הכנסה.

תפקידי ועדת ההשקעות קבועים בסעיף 11(ב) לחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה, ועיקריהם:

- קביעת מדיניות השקעות של הקופה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון;
 - קביעת סוגי עסקאות הטעונות אישור מראש של ועדת ההשקעות טרם ביצוען, וכן קביעת שיעורי ההחזקה בניירות ערך מסוגים שונים הטעונים אישור מראש בטרם רכישתם;
 - קביעת נכסי בסיס של אופציות וחוזים עתידיים; קביעת שעור מרבי של בטוחות שניתן להעמיד במסגרת עסקאות;
 - קביעת סוגי ניירות ערך שניתן למכור בחסר;
 - הנחיית בעלי תפקידים העוסקים בהשקעות, ביישום מדיניות ההשקעות ופיקוח עליהם או הנחיית גופים המנהלים השקעות מטעמם;
 - קביעת אמות מידה לבחינת יישום מדיניות ההשקעות; גיבוש כללים ונהלים לניהול ההשקעות;
 - קבלת החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים מוחזקים;
 - ביצוע כל תפקיד אחר שיוטל ע"י הדירקטוריון (המנהל המיוחד) או הממונה על שוק ההון.
- ניהול השקעות בקרנות ובקופות הגמל (שלהן נותנות הקרנות שירותי ניהול) מתבצע באמצעות חטיבת ההשקעות המאוחדת לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.
- במסגרת מערך ההשקעות הכולל המאוחד, מונו שתי ועדות השקעה, כאשר כל ועדה מטפלת בהשקעות הנוגעות למספר קרנות ו/או קופות גמל.

ועדה המטפלת בהשקעות של קרנות הפנסיה- מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתיב

- מר ירום אריאב - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
- מר רואי מכנס - נציג חיצוני.
- מר ניר לינצ'בסקי - נציג חיצוני.
- רענן אלרן - נציג חיצוני החל מפברואר 2017
- מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.

ועדה שניה המטפלת בהשקעות של קרנות הפנסיה- מקפת וק"מ.

- ובהשקעות של כל קופות הגמל להן נותנות הקרנות הוותיקות שבהסדר שירותי ניהול, וחבריה הם:**
- מר יוסף אלשיך - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
- מר אייל בן שלוש - נציג חיצוני עד ינואר 2017.
- מר רונן וולפמן - נציג חיצוני.
- מר דודו זקן - נציג חיצוני.
- מנחם הרפז - נציג חיצוני החל מפברואר 2017.
- מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

1.1.5. ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס 2008.
הוועדה מונה שני חברים חיצוניים:
 יו"ר הוועדה- מר איתן השחר.
 חבר ועדה- מר יוסי בהיר.

ואלה תפקידי ועדת הביקורת:

- דיון בדוחות המבקר הפנימי - דיון בדוחות שהגיש המבקר הפנימי וממצאיהם וכן מעקב אחר תיקון הליקויים שנמצאו בדוחות ויישום ההמלצות;
- דיון בליקויים מהותיים שעלו אגב עבודת ר"ח המבקר ומכתבי ר"ח המבקר;
- שמירה על אי תלות של המבקר הפנימי;
- בחינת קיום הוראות דין וכללים מקצועיים ואתיים החלים על הקרן, על נושאי משרה בה ועל עובדיה;
- אישור תכנית עבודה שנתית ותקופתית של הביקורת הפנימית, לרבות היקף משאבים, תדירות ביצוע הנושאים ובחינה לעניין קיום כסוי לכל הנושאים וכן מעקב אחר יישום תכנית העבודה;
- דיון בנושאים נוספים העולים לסדר היום בהתאם לדרישת המנהל המיוחד ו/או הממונה;
- המלצה בדבר מינוי או פיטורין של המבקר הפנימי.

מועדי התכנסות ועדת הביקורת קבועים ומוגדרים מראש לאורך כל השנה. בישיבות מתקיימים דיונים הן בדוחות הביקורת והן בסטאטוס תוכנית עבודה של הביקורת הפנימית.

תפקידי ועדת הביקורת ומערך הביקורת הפנימית מוגדרים בתקנה 19 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007 ומוסדרים במסגרת חוזר גופים מוסדיים 9-2007 14, בכתב המינוי של חברי הוועדה, בהוראות הממונה וכן בנהלי ביקורת פנימית כתובים ומאושרים של הקרנות שבהסדר.

1.1.6. מטרות קרנות הפנסיה הותיקות

מטרותיהן העיקריות של הקרנות הינן לייסד, לכונן ולקיים קרנות פנסיה וקופות גמל לפי הצורך. בהתאם להוראות חוק הפיקוח, התקין המפקח על הביטוח תקנון אחיד לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת התקנון האחד מנהלות כיום הקרנות תוכניות פנסיה יסוד ותוכניות פנסיה מקיפה, ובהתאם להוראות חוק הפיקוח וחוק הפיקוח גמל הן מחויבות לפעול על פיו. זכויות המבוטחים בקרנות הן זכויות חוזיות הנקבעות בהתאם לתקנון הקרן או הקופה בה חבר המבוטח, בנוסחו כפי שיהיה מעת לעת. קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים פועלות על בסיס עקרון השוויון והערבות ההדדית בין העמיתים. בהתאם להחלטת הממשלה, קרנות הפנסיה אינן מקבלות מבוטחים חדשים, למעט מבוטחים שהצטרפו לפנסיה תקציבית לפני שנת 1995, ולא חלפו שנתיים מתום החודש האחרון בפנסיה תקציבית, בכפוף להוראות התקנון.

1.1.7. חברות בת וחברות קשורות

לקרנות חברות בת וחברות קשורות. לפרטים יש לעיין בדוח התקופתי המהווה חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

1.2. תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי

1.2.1. נתונים סטטיסטים קרנות "הפנסיה הותיקות" שבהסדר (*)

ליום 31 בדצמבר		מס' מבוטחים
2015	2016	
110,014	101,545	מבוטחים פעילים
7,460	6,421	פרשו לקצבאות
3,390	3,327	חדלו מפעילות
750,211	730,168	מוקפאים

ליום 31 בדצמבר		מס' מקבלי קצבאות
2015	2016	
184,599	191,231	זקנה
59,661	59,692	שארים
5,872	5,338	נכות

(*) נתונים סטטיסטים לקרנות הפנסיה הותיקות ראה נספח 5 נתוני עמיתים ופנסיונרים.

1.2.2. הרכב הכנסות בתקופת הדוח:

דוחות הכנסות והוצאות לקרנות הפנסיה הוותיקות, ראה נספח 3.

1.2.3. התפתחויות בנושא ביטוח הדדי לעמיתי הקרנות

הקרנות אינן מבטחות פנסיונרים בביטוח הדדי, זאת מתוקף הוראות רשות שוק ההון במשרד האוצר.

1.3. ארועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון

להלן אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון, לרבות ארגון מחדש של קרנות הפנסיה ו/או חברה מנהלת, אמצעי התייעלות שננקטו, סכסוכי עבודה, שינויים מהותיים בבעלות או בהנהלה, רכישת חברות:

1.3.1. שינויים במבנה האירגוני

לא היו שינויים במבנה האירגוני בתקופת הדוח.

1.3.2. תוכנה

"אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" (להלן - החברה) הינה חברה בת המוחזקת בעקיפין בשיעור 100% על ידי קרן הפנסיה מבטחים.

החברה מספקת, לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן-"מערכת מפנה"). במהלך תקופת הדוח פועלות הקרנות מבטחים, קג"מ, מקפת והדסה במערכת מפנה. לאחר תאריך הדוח הוכנסה פעילות קרן נתיב למערכת מפנה.

1.3.3. קופת הפנסיה לעובדי הדסה - תשלום דמי גמולים בחסר (2.33%)

פרוט לעניין הפרשות דמי הגמולים של המעסיק (הדסה) בקופת הפנסיה לעובדי הדסה וכן לגבי ההליך המשפטי המתנהל לעניין זה - ראו בביאור 14(ג) ובביאור 16 לדוחות הכספיים השנתיים של קופת הפנסיה לעובדי הדסה.

1.3.4. מחקרים

בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן. ביום 28 בינואר, 2015 התקבל אישור ממשרד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות. המאזן ליום 31 בדצמבר 2016 נערך בהתאם להנחות שקיבלו את אישור האוצר ואשר שימשו גם לעריכת מאזן השנה הקודמת.

1.3.5. מחקר תמותה

בשנת המאזן העבירו הקרנות שבהסדר לממונה, נתונים דמוגרפיים לצורך השלמת מחקר תמותה למבטחים ולפנסיונרים, נתונים אלו ונתונים נוספים שהתקבלו מקרנות פנסיה נוספות במשק, נועדו להשלים מחקר תמותה שעל בסיסו יועבר נייר עמדה עם המלצות לגבי שיעורי התמותה בקרנות הפנסיה. נייר העמדה של האוצר צפוי לצאת במהלך שנת 2017. בכוונתנו לבחון את ההמלצות ואת שיעורי התמותה אשר יפורסמו בנייר העמדה, בהתאם לתוצאות הבחינה נקבע את שיעורי התמותה למאזנים הבאים.

1.3.6. מדיניות תגמול מנהלי השקעות

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר פועלות להבטחת זכויות הפנסיה של העמיתים, כפי שנקבעות בתקנון האחיד. לצורך כך, פועלות הקרנות להשגת תשואה על נכסיהן באופן שיאפשר את תשלום הקצבאות לזכאים לכך לפי הוראות התקנון האחיד. ביישום מדיניות ההשקעות מובאים בחשבון, בין היתר, היקף ומהות הנכסים העומדים לרשות קרנות הפנסיה, מגבלות רמת סיכון הנקבעות מראש וכן הוראות הדן לעניין אפיקי ההשקעה השונים.

במסגרת מדיניות התגמול של עובדי חטיבת ההשקעות, נמדדים אותם עובדים הן על ביצועיהם המקצועיים בתחומים הנתונים לאחריותם והן על תרומתם הכוללת לעמידה של החטיבה ביעדים הנקבעים מדי שנה.

מדיניות התגמול מביאה בחשבון את העמידה ביעדים שנקבעים מזמן לזמן לעניין התשואה על ההשקעות של נכסי הקרנות, ואף על השגת תשואות העולות על היעדים שנקבעו כאמור, וזאת בהתחשב בצורך להבטיח התנהלות ארוכת טווח בהתאם לאופי ולמהות ההתחייבות כלפי העמיתים והפנסיונרים. אמות המידה הפיננסיות מחושבות על פני תקופה של שלוש שנים לפחות, כדי להבטיח כי מדידת הביצועים נעשית בראייה ארוכת טווח. בנוסף, מדיניות התגמול נגזרת, בין היתר, בהשוואה למדדי ייחוס רלבנטיים, והיא כוללת בחינה של אופן הפעילות ברמה האישית, ברמה של חטיבת ההשקעות ובהיבט האיכותי לעניין העמידה ביעדים.

בעקבות פרסום "חוזר מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ביום 10 באפריל 2014 (חוזר 2014-9-2), נערכת בחינה בקרנות שבהסדר, בתיאום עם רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, לעניין מדיניות התגמול וההתאמות הנדרשות בהתייחס להוראות החוזר האמור, ובהתחשב במאפיינים המיוחדים של הקרנות שבהסדר.

1.3.7. שינוי שיטת חישוב הסבסוד העתידי בגין אגח מיועדות מסוג ערד שיקנו בעתיד

עד וכולל הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2016, לא נקבעו מועדי החזרים לקבל בגין סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה ולפיכך לא נלקח בחשבון עד אז, הסבסוד העתידי לקבל בגין אג"ח מסוג ערד שהקרנות ישקיעו בהן.

בהתאם למכתב הממונה בנושא סיוע ממשלתי בגין אי העלאת גיל פרישה לאישה מיום 19 בספטמבר 2016 ולאחר קביעת מועדי קבלת הסיוע, חושב הסבסוד העתידי בגין קניה בעתיד של אג"ח מיועדות מסוג ערד בהערכה האקטוארית כאשר שווי הסיוע העתידי בגין אי העלאת גיל פרישה אישה נכלל כחלק מהנכסים דבר שגרם להגדלת הסבסוד העתידי של אג"ח מסוג ערד ולהקטנת הגרעון.

1.3.8. יתרה בלתי מיועדת בקופת הגמל למטרה אחרת - בנין

בהתאם לבדיקת יועץ בלתי תלוי שנערכה בשנת 2014 בקופת הגמל למטרה אחרת (להלן – "קופת הגמל") שבניהול קרן הפנסיה בנין נקבע כי על פי דוח שערך הנתונים של קופת הגמל לשנת 2013 והמסמכים שנבחנו ניתן לקבוע כי הסכום של כ-14 מיליוני ש"ח יספיק לכיסוי ההתחייבות לעמיתים בגין קרן הבראת חבר ולא יידרש סכום נוסף מעבר לסכום זה.

הסכום שאינו משויך לזכויות עמיתים הוצג בדוחות הכספיים של קופת הגמל כיתרה לא מיועדת קרן הבראה.

ביום 25 בספטמבר 2016, פנה המנהל המיוחד לרשות שוק ההון בבקשה לאשר את העברת היתרה הלא מיועדת של קרן הבראה לקרן הפנסיה בנין.

ביום 15 בפברואר 2017, התקבל אשור מהממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון להעברת היתרה הלא מיועדת של קרן הבראה, לקרן הפנסיה.

קרן הפנסיה תתחייב לשיפוי קופת הגמל ככל שיתברר בעתיד שחסרים כספים בקרן הבראה של קופת הגמל לצורך כיסוי מלוא התחייבויותיה לעמיתים.

1.3.9. חופשה כללית - מבטחים

קרן חופשה כללית מבטחים (להלן - "קרן חופשה") הוקמה כתאגיד סטטוטורי על פי חוק חופשה שנתית התש"א – 1951 ונוהלה עד שנת 2007 על ידי מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) בע"מ (להלן - "קרן הפנסיה").

בשנת 2007 פנתה קרן הפנסיה להנהלת קרן חופשה והודיעה לה כי החליטה להפסיק את מתן שירותי הניהול והתפעול שניתנו על ידה. ההודעה נמסרה גם לרשם קרנות החופשה ולמשרד האוצר. הנהלת קרן חופשה פנתה לשר התעשייה מסחר ותעסוקה (כתוארו אז) על מנת שייתן צו לפירוק הקרן בהתאם לסעיף 23 לחוק. בפועל צו כזה לא ניתן. הקרן לא פורקה ולא הועברה לחברה מנהלת. בנסיבות אלה נותרו כספי קרן חופשה בתפעול קרן הפנסיה.

החל משנת 2007 אין לקרן הנהלה מתפקדת והחל משנת 2008 אין לה אשור קופת גמל. ביום 1 בדצמבר 2016, בעקבות פניית קרן הפנסיה, המליצו הממונה על יחסי עבודה במשרד העבודה והרווחה והמשנה ליועץ המשפטי במשרד הכלכלה והתעשייה לשר העבודה הרווחה והשירותים החברתיים (להלן - "שר העבודה") על ביטול הסמכת קרן החופשה כללית של מבטחים ושיוך הכספים הצבורים בה כלהלן:

לגבי עמיתים שקיימות להם זכויות בקרן הפנסיה יועברו הכספים הצבורים לזכותם בקרן חופשה לחשבונם בקרן הפנסיה כהפקדה חד פעמית או כתשלום חד פעמי.

יתרת הכספים שיוותרו בקרן, ככל שיוותרו, יועברו לאוצר המדינה לצורך בצוע תוכניות שתכליתן לסייע לדורשי עבודה באמצעות שירות התעסוקה ואשר יאשרו על ידי הממונה על התעסוקה במשרד העבודה. ביום 15.01.2017 חתם שר העבודה בהתאם לסמכותו לפי סעיף 24 לחוק חופשה שנתית התש"א 1951 על צו לביטול הסמכת הקרן הבלתי פעילה קרן חופשה כללית ועל העברת כספי הקרן כמפורט לעיל. יתרת הכספים בסך כ-8 מיליוני שקלים תועבר במהלך שנת 2017.

1.3.10. היועץ המשפטי של קרנות הפנסיה

לאחר תאריך המאזן מונה יועץ משפטי לקרנות הפנסיה.

2. תיאור הסביבה העסקית

2.1. מ ב ו א

הקרנות פועלות בשוק הביטוח הפנסיוני לטווח ארוך (פנסיה, ביטוח וגמל). שוק קרנות הפנסיה מורכב מקרנות פנסיה ותיקות שנסגרו להצטרפות עמיתים חדשים החל מאפריל 1995 ומקרנות פנסיה חדשות שהחלו לפעול מינואר 1995.

מערכת קרנות הפנסיה היא חלק מן הרובד השני של מערכת הביטוח הסוציאלי במדינה (אחרי הרובד הראשון של הביטוח הלאומי). החיסכון הפנסיוני הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך המהווה נדבך מרכזי בהבטחת הביטחון הכלכלי והמשקי של משקי הבית. אפיקי החיסכון הפנסיוני כוללים את קרנות הפנסיה, פוליסות משתתפות ברווחים ("ביטוחי מנהלים") וקופות הגמל.

להלן נתונים עיקריים על שוק קרנות הפנסיה בישראל (נתונים כספיים במיליוני ש"ח):

טבלה 1 - שוק קרנות הפנסיה בישראל בשנים 2014-2015

סה"כ	קרנות חדשות		קרנות וותיקות		
	2014	2015	2014	2015	
600,091	614,720	190,990	219,770	409,101	נכסים נטו לסוף שנה
29,556	32,617	25,007	28,318	4,549	הפקדות
18,380	19,566	4,219	4,757	14,161	משיכות

המקור: דוח הממונה על שוק ההון לשנת 2015 (הדוח האחרון של הממונה על שוק ההון שפורסם נכון למועד כתיבת דוח זה).

כפי שעולה מן הטבלה, בשנים 2014-2015 היוו קרנות הפנסיה הוותיקות למעלה מ-66% מסך נכסי קרנות הפנסיה.

שיעור הצמיחה בנכסי קרנות הפנסיה הוותיקות (להבדיל מקרנות הפנסיה החדשות הכלליות) אינו צפוי לגדול משמעותית בשנים הקרובות, וזאת מאחר שהן סגורות להצטרפות עמיתים חדשים.

2.2. מגמות בענף הפנסיה

השפעתן על עסקי קרנות הפנסיה בתקופת הדוח ועל נתוני הדוח הכספי של הקרנות:

החסכון הפנסיוני, על מרכיביו השונים, הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך ביותר, ומהווה נדבך חשוב להבטחת הביטחון הכלכלי של משקי הבית במצבים ובאירועים של אובדן הכנסה לתקופה ממושכת, דהיינו בעת פרישה מעבודה, באירועי אובדן כושר עבודה (נכות) ובאירועי פטירה (שאימים). לפיכך, למדינה יש ענין מיוחד בהסדרה ובהבטחת אפיק חסכון זה, אשר עולה בקנה אחד הן עם צרכי משקי הבית והן עם המדיניות החברתית והכלכלית של המדינה. על כן, אפיק זה זוכה במדינות רבות וכן במדינת ישראל לעידוד באמצעים שונים, לרבות בתחום הטבות המס.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 1995:

1. בשנת 1995 החליטה הממשלה על רפורמה בתחום הפנסיוני, ולפיה, בין היתר, חברות שניהלו קרנות פנסיה עד 31 בדצמבר 1994 מנועות מלהמשיך ולבטח עמיתים חדשים בקרנות הפנסיה הקיימות שבניהולן.
2. בהתאם למתחייב מהרפורמה, הקרנות חדלו לצרף עמיתים חדשים החל מינואר 1995, אלא אם כן חלות לגביהם הוראות מוגדרות שנקבעו לעניין זה.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 2003:

- להלן עיקרי הרפורמה בתחום הפנסיוני משנת 2003 לגבי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר:
1. הפקעת סמכויות הניהול;
 2. העלאת שיעור דמי הגמולים;
 3. גביית דמי ניהול;
 4. האחדת מערך הזכויות - קביעת תקנון אחיד;
 5. העלאת גיל פרישה;

2.3. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

2.3.1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות. בפרק ז'1 לחוק נקבעו שורה של הסדרים, ובהם מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי.

בהתאם להוראת סעיף 78א לחוק הפיקוח, המטרה העומדת בבסיס פרק ז'1 היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות".

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה היבטים אלה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית דמי ניהול מהתשלומים לעמיתים (המהווים השתתפות של אותם עמיתים בעלויות תכנית ההבראה), האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה וכן הקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2.3.2. הפקעת סמכויות הניהול

בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונו לקרנות בשנת 2003 מנהלים מיוחדים. לפי הוראות החוק, למנהל המיוחד מוקנות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרנות, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא הגורם המופקד על ניהול הקרנות ועל התוויית המדיניות והפיקוח על דרכי ביצועה, ועליו לפעול לביצוע הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולהגשמת מטרותיו.

עם מינויים של המנהלים המיוחדים חדלו מלפעול מוסדות הקרנות וועדותיהן, למעט ועדות השקעה שמונו על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה. כמו כן, מונתה לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מינהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס, וזאת בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח (תפקידי המינהלה מובאים בסעיף 1.1.3).

2.4. חקיקה ראשית וחקיקת משנה

2.4.1. תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (משיבת כספים מקופת גמל) (סכומים נמוכים), התשע"ו-2016 מיום 11.1.16.

סעיף 3 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשע"ה 2015 (תיקון 12) קובע כי ניתן למשוך כספים מקופת גמל עד סכום של 8,000 ש"ח. התקנות קובעות כי חברה מנהלת של "קופת גמל מורשית" (ובכלל זה קרן ותיקה), במידה ויושלמו התיקונים לתקנון האחד, כאמור בתקנה 4(ב) תשלח לעמיתים הודעה, במועד ובנוסח שעליו יורה הממונה, שבה יפורטו - (1) הזכות למשיכת כספים; וכן - (2) לעניין "קופת גמל מורשית" שאינה קרן ותיקה - משמעות הותרת הכספים לעניין תשלום דמי ניהול.

2.4.2. יישום תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תשלומים לקופת גמל), התשע"ד-2014

ביום 11 באוגוסט 2014 פורסמו תקנות המסדירות את האופן שבו על המעסיק להעביר מידע על ההפקדות לקופת גמל. בתקנות נקבעו הוראות לפיהן הדיווחים וההיזונים החוזרים של החברה המנהלת והמעסיק ייעשו באמצעות דיווח ממוכן ובמבנה אחיד בהתאם להוראות הממונה. בהתאם לתיקון התקנות מיום 24 בדצמבר 2015, ההוראות הקבועות בהן לגבי מעסיק המעסיק מעל 100 עובדים נכנסו לתוקף ביום 1 בפברואר 2016. קרנות הפנסיה נערכו ליצירת מנגנונים מיכוניים לקבלת דיווחים ולהעברת היזונים חוזרים בהתאם למתכונת שנקבעה בתקנות ובהנחיות הממונה.

2.4.3. תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תשלומים לקופת גמל) (תיקון מס' 2, התשע"ו-1457)

דחייה במועד כניסתן לתוקף של התקנות. המועד המתייחס למעסיקים בין 50-100 עובדים, נדחה לפברואר 2017. המועד המתייחס לכל המעסיקים מעל 5 עובדים, נדחה לפברואר 2018.

2.4.4. חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016

פורסם ברשומות ביום 21.8.16 במסגרת תיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, תיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, תיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (יעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) התשס"ה-2005 וכן תיקונים בחוקים נוספים, נקבע כי תוקם במקום אגף שוק ההון ביטוח וחיסכון, רשות עצמאית חדשה, שתקרא "רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון". הרשות, אשר החלה לפעול ביום 1 לנובמבר 2016 פועלת כיחידה נפרדת ששר האוצר הינו הממונה עליה. תפקידיה של הרשות האמורה הם שמירה על ענייני העמיתים ולקוחות הגופים המפוקחים, הבטחת יציבותם וניהולם של הגופים המפוקחים.

2.5. חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון

במהלך תקופת הדוח פורסמו ההנחיות המפורטות להלן:

2.4.5	דוח שנתי ודוח רבעוני לעמיתים בגוף מוסדי
	חוזר גופים מוסדיים 2016-9-2 מיום 6.1.16. החוזר קובע מתכונת של דוח שנתי ודוח רבעוני, מרחיב את חובת הגילוי המוטלת על גופים מוסדיים ומפשט את המידע המוצג בו. חוזר זה מבטל את הוראת חוזר גופים מוסדיים 2014-9-12.
2.4.6	עמדת הממונה-איסדא
	עמדת ממונה שה. 19.1.16 מיום 2016-1872. מטרתו של הסכם איסדא היא ליצור אחידות וודאות בעסקאות בנגזרים ולהפחית את החשיפה של הצדדים לעסקאות. בהתאם לעמדת הממונה מצופה מגוף מוסדי ליצור תשתית משפטית המתאימה להתקשרויות בעסקאות נגזרים על ידי חתימה על הסכם איסדא עם הצד הנגדי לעסקה, וכן למסד נהלים שיעגנו את אופן פעילותו של הגוף המוסדי בתחום זה.
2.4.7	השקעה באג"ח מסוג COCO
	מכתב הממונה שה. 8.2.16 מיום 2016-2435. לאחרונה הותר לבנקים בישראל לגייס הון באמצעות הנפקת כתבי התחייבות מסוג (contingent convertibles COCO), הכוללות מנגנון ספיגת הפסדי הון. מטרתה של ההוראה לקבוע כי טרם השקעה בכתבי התחייבות מסוג זה, יקבע גוף מוסדי מדיניות בה יוגדרו כלים לזיהוי הסיכונים הגלומים ולמדידתם תוך עמידה על ההבדלים בינם לבין חובות אחרים שאינם כוללים מנגנונים מובנים לספיגת הפסדים. כמו כן מצופה מגוף מוסדי למסד מנגנונים לבקרה ולמעקב.
2.4.8	כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים
	חוזר גופים מוסדיים 2016-9-5 מיום 17.2.16. תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב 2012 קובעות מסגרת אחידה לכללי השקעה החלים על כל הגופים המוסדיים. במקביל לכך, הוסמך הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון להתאים את דרכי השקעת גופים מוסדיים לשינויים שחלו בעשור האחרון המשפיעים על הרכב תיק ההשקעות ודרך ניהולו. חוזר זה מבטל את הוראת חוזר גופים מוסדיים 2013-9-13.
2.4.9	עמדת ממונה-ממשק מעסיקים
	מכתב ממונה 2016-10795 מיום 29.5.16. עמדה זו מתייחסת לאופן היישום הראוי של סוגיה מרכזית אשר עלתה בבדיקה של אגף שוק ההון בנושא יישום ממשק ממעסיקים ועניינה אופן ביצוע ההתאמה בין פרטי הדיווח הממוכן לבין פרטי התנועה בחשבון הבנק של החברה המנהלת.
2.4.10	ביטול חובת הגשת דיווח דוח שנתי על יישום הוראות הדין על-ידי גופים מוסדיים
	חוזר גופים מוסדיים 2016-10998 מיום 30.5.16 במסגרת המגמה להפחתת הנטל הרגולטורי, ביטל הממונה על שוק ההון את החוזרים הבאים: <ul style="list-style-type: none"> • חוזר גופים מוסדיים 2013⁹12 "דוח שנתי על יישום הוראות הדין על ידי גופים מוסדיים" • חוזר גופים מוסדיים 2015⁹25 "דוח שנתי על יישום הוראות הדין על ידי גופים מוסדיים-תיקון".

לאור האמור, אין צורך לצרף דיווח זה לדוחות הכספיים ביניים ל-30 ביוני 2016.

- 2.4.11. בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור**
- חוזר גופים מוסדיים 2016-9-9 מיום 5.7.16.**
חוזר מחליף חוזר קיים בנושא קביעת כללים ברורים בידי גופים מוסדיים במסגרת יישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור. לחוזר האמור התווסף נספח ב' הכולל הוראות פרטניות כיצד לנהוג במצבים שונים של תביעות. חוזר זה מבטל את הוראת חוזר גופים מוסדיים 2011-9-11.
- 2.4.12. תשלומים לקופת גמל-תיקון**
- חוזר גופים מוסדיים 2016-9-10 מיום 19.7.16.**
חוזר זה מבטל את הוראת חוזר גופים מוסדיים 2015-9-35 ועוסק בהסדרת פעולת דיווח תקין על הפקדת תשלומים, שהינה פעולה חיונית לרישום נכון ומדויק של זכויות העובד, במערכות המידע של החברה המנהלת. החוזר מהווה נדבך משלים לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים(קופת גמל)(תשלומים לקופת גמל), התשע"ד 2014.
- 2.4.13. התקשרות גוף מוסדי עם בעל רישיון**
- חוזר גופים מוסדיים 2016-10-3 מיום 3.8.16.**
מחליף חוזר קיים באותו נושא (2011-10-6), במסגרתו נקבע כי בעל רישיון וגוף מוסדי הפועלים באמצעות חשבונות, יפעילו-כל אחד מהם, מנגנוני פיקוח ובקרה על מנת לבדוק את העברות הכספיים וכן כי בעל רישיון לא יהיה רשאי להפקיד את הכספים שהועברו אליו בחשבונו.
- 2.4.14. היערכות ליישום סליקה כספית באמצעות המסלוקה הפנסיונית**
- שה 2016-16612 מיום 18.8.16.**
החל מ'27 בנובמבר 2016 יוכל מעסיק אשר מעביר באמצעות מסלוקה פנסיונית מידע נלווה להפקדה כספית בגין חיסכון פנסיוני לעובדיו, לבצע באמצעות המסלוקה גם את סליקת הכסף. על מנת לאפשר לגופים מוסדיים להיערך ליישום הסליקה הכספית באמצעות המסלוקה הפנסיונית וכדי לוודא את מוכנותם פורסמו ב'6 ביוני 2016 על ידי חברת סוויפטס בע"מ כללי מערכת לעניין ביצוע סליקה כספית.
- 2.4.15. ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים**
- חוזר גופים מוסדיים 2016-9-14 מיום 31.8.16.**
חוזר זה מבטל את הוראות חוזר גופים מוסדיים 2006-9-6, וקובע במקומן עקרונות להגנה על נכסי הגוף המוסדי. מטרתן של ההוראות הינה להבטיח את שמירת זכויות העמיתים והמבוטחים על ידי שמירה על סודיות, שלמות וזמינות נכסי המידע, מערכות המידע, התהליכים העסקיים ופעילותו התקינה של הגוף המוסדי. החוזר מגדיר עקרונות לניהול סיכוני סייבר ומחייב את הגופים המוסדיים לנהל אותם באופן אקטיבי, עדכני ושוטף, ועל בסיס עקרונות ממשל תאגידי הכוללים התייחסות לשיטות, תהליכים ובקורות.
- 2.4.16. חתימה ממוחשבת**
- חוזר גופים מוסדיים 2016-10-5 מיום 31.8.16.**
חוזר זה מבטל את הוראת חוזר גופים מוסדיים 2012-10-2 ומגדיר הוראות לאימות זהותו של הלקוח ושמירה על אופן אבטחת תוכן המסמכים המועברים מהלקוח אל הגוף המוסדי באמצעים טכנולוגיים.
- 2.4.17. כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים**
- חוזר גופים מוסדיים 2016-9-17 מיום 29.9.16**
תיקון לחוזר 2016-9-5.
החוזר מרחיב את אפשרויות ההשקעה של הגופים המוסדיים וקובע תנאים למתן הלוואה לדור וכן הוראת שעה למשך שנתיים ביחס למתן הלוואה שהיא בגדר ליווי פיננסי לצורך מימון פרויקט בנייה, אשר הוחרגו מהמגבלות המפורטות בחוזר לעניין מתן הלוואות, השאלת נייר ערך והשקעה בנכס חוב לא סחיר בכפוף להתקיימותם של התנאים המנויים בחוזר.

- 2.4.18. עמדת ממונה- פיקוח על פעילות השקעות**
פורסמה ב- 31.10.2016 ומציגה פרקטיקות נאותות ולקויות שהתגלו בביקורות, וזאת כדי להמשיך את מגמת השיפור, תוך התאמה לדרישות הרגולציה. המסמך מתמקד בפעילות ועדת ההשקעות ומתייחס לגורמים נוספים רלוונטיים בארגון.
- 2.4.19. עדכון חוזר חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית**
חוזר גופים מוסדיים 2016-9-23 מיום 30.11.16.
עדכון שבוצע בחוזר 2015-10-2 "חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית".
שינוי בתאריך סעיף התחילה.
- 2.4.20. בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור**
חוזר גופים מוסדיים 2016-9-22 מיום 30.11.16.
תיקון סעיף 8: אשר כותרתו "מתן תשובות וטיפול בפניות הציבור" תוך התייחסות למונח "ליקוי מערכת".
- 2.4.21. איסוף מידע סטטיסטי לגבי יישוב תביעות ואופן טיפול בבקשות למשיכה והעברת כספים**
חוזר גופים מוסדיים 2016-9-24 מיום 30.11.16.
חוזר זה מבטל את הוראות חוזר גופים מוסדיים 2011-9-6 מיום 28 במרס, 2011
עידכון חלק מההגדרות וכן קובץ הדיווח, בעקבות ביקורות שנערכו בנושא ובחינה של הנתונים במסגרת העבודה על מדדי השירות.
- 2.4.22. ייפוי כוח לבעל רישיון**
חוזר גופים מוסדיים 2016-10-12 מיום 30.11.16.
העדכון מוסיף דרכי אימות לצורך פנייה לקבלת מידע באמצעות המסלוקה.
יש לקרוא חוזר זה יחד עם חוזר חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית.
החל מיום התחילה, חוזר סוכנים ויועצים 2015-10-5 שעניינו "ייפוי כוח לבעל רישיון" (להלן "החוזר המקורי") בטל.
על אף האמור, ניתן להמשיך להשתמש בנספחים ב' ו-ב' שבחוזר המקורי עד 1 בנובמבר 2017.
- 2.4.23. מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני**
חוזר גופים מוסדיים 2016-9-21 מיום 30.11.16.
חוזר זה מבטל את הוראות חוזר "מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני" שמספרו 2015-9-18 החל מיום 1 בינואר 2017 ואת חוזר "מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני" שמספרו 2016-9-16 החל מיום פרסומו של חוזר זה.
כמו כן, החל מיום 1 בנובמבר 2017 יבוטל חוזר "קידוד קופות גמל" שמספרו 2010-9-9.

3. מצב כספי

3.1. ההתחייבויות הפנסיוניות

3.1.1. ההתחייבויות האקטואריות

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2016 ו-2015 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרנות.

הדוח האקטוארי נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

3.1.2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן ייקבעו לפי שיעורי ריבית חסרת סיכון שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן "ווקטור ריביות"). הווקטור נקבע על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר.

היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחנת. מאחר ומשך החיים הממוצע של ההתחייבויות של הקרנות ארוך יותר ממשך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, הרי שהשינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות.

ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3.1.3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח.

הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחיד לא יועלה לגיל 67, וזאת בשל הפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות.

בהתאם להוראות סעיפים 78 ט (ב)(8) ו-78 יד (א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד (א)(1) לחוק הפיקוח.

בשנת 2016 הקרנות קיבלו וצברו סיוע בסך 294,216 אלפי ש"ח לטובת כיסוי עלויות שהיית גיל הפרישה עבור נשים שפרשו בשנת 2016 (שנה קודמת 135,197 אלפי ש"ח).

3.1.4. השהיה בהעלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62 לגיל 64

בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לעניין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסיוע הממשלתי.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל השהיה לעניין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית. ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין העברת הסיוע בשל השהיית ההעלאה של גיל הפרישה.

3.1.5. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחד

בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

3.1.6. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 10 לתקנון האחד

במועד בו היה גיל פרישה אשה אמור להתחיל לעלות נקבעה השהיה נוספת. בינואר 2017 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 10 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך שבעה חודשים, החל בחודש ינואר 2017 ועד חודש יולי 2017. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2017.

משמעותה של השהיה זו של שבעה חודשים היא גידול בהיקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-158 מיליוני ש"ח.

גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב השהיה לתקופה של 5 שנים שבוצעה בינואר 2012 (תיקון 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-1.9 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה.

עלייה זו בהיקף התחייבויות הקרנות, כתוצאה מתיקון מס' 9 ו 10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון לפני סיוע ממשלתי.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, בכפוף לאישורו של המפקח, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי.

נכון להיום ההנחה במאזני הקרנות הינה שגיל הפרישה לנשים יחל לעלות בהתאם למתווה שבנספח א' לתקנון. עם זאת, משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של 2.6 מיליארד ש"ח אשר יכול להביא להפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי ולהפחתת זכויות עמיתים הקרנות.

ביום 10 בינואר 2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון וביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20 במרץ 2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל פרישת הנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת המלצות ע"י שר האוצר וזאת עד יום 30 באפריל 2017 וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה לגיל 62. בעקבות החלטה זו, ביום 26 במרץ 2017, פנו הקרנות במכתב נוסף לממונה על שוק ההון וביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל פרישת הנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-4.8 מיליארד ש"ח.

3.1.7. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2009 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות.

אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרה לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, אשר אישר גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

3.2. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח

התחייבויות פנסיוניות לפי קרן - ראה נספח 2.

3.3. הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית

3.3.1	שינוי בווקטור הריביות לווקטור ריביות שפורסם בסוף חודש דצמבר 2016 מגדיל את ההתחייבויות בקרנות והגדיל את רכיבי הסיוע והסבסוד.
3.3.2	תשואת הקרן הקטינה את הגרעון.
3.3.3	סיוע שהתקבל מקטין את הגרעון.
3.3.4	שינוי במקדמי הפחתה בהשפעת השכר הממוצע במשק מגדיל את הגרעון.

3.4. מסד הנתונים של הקרנות

מסד הנתונים של הקרנות הוסב בשנות השבעים והשמונים ממערכת ידנית ובלתי מפורטת ברמה החודשית למערכות ממוכנות. חלק מהנתונים הוסבו ברמה שנתית. במשך השנים אותרו מקרים, בעיקר של עמיתים ותיקים ובלתי פעילים שנים רבות, בהם הנתונים במערכת דורשים פעולות עדכון נוספות.

קרנות הפנסיה ערכו פרויקט טיוב נתונים באמצעות חברת די בי קיו. פרויקט טיוב הנתונים הסתיים במחצית הראשונה של שנת 2009. הנהלת הקרנות אישרה ביצוע מחקר בשנת 2010 על נתונים שטרם טויבו, ובהם חלקיות משרה, רכיבי שכר לא מוכרים, רציפות זכויות והשפעתם על הדוחות. בשנת 2010 נערכו מחקרים ובדיקות בקרנות מבטחים והדסה, בנושאי רכיבי שכר לא מוכרים וחלקיות משרה. בדיקות אלו הביאו את האקטואר הממונה בקרנות אלה להוריד את הסתייגותו בדוח האקטוארי.

כמו כן, הקרנות שבהסדר פועלות ליישום הוראות חוזר 2012-9-16 "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים".

3.5. סיוע ממשלתי

3.5.1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

הביטוי בדוחות לשנים 2016 ו-2015 לגובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן-ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 4-3-2006 מיום 14 ביוני 2006, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך 19,646 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

(שנה קודמת- למעט אג"ח מיועדות מסוג ערד שהוצגו בניכוי פרמיית סבסוד ממשלתי).

סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות שהקרנות צפויות להשקיע בהן בעתיד:

על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן.

הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרנות במועד שבו ירד שיעור אחזקתן באג"ח מיועדות לשיעור נמוך מ-30%, כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרנות.

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרנות באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך של כ-15,181 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר (שנה קודמת- כ-15,139 מיליוני ש"ח).

3.5.2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של 138,107 מיליוני ש"ח. (שנה קודמת-138,329 מיליוני ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה מיום 17 באוגוסט 2005), הקרנות בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 4-3-2006, רושמות כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויותיה הפנסיוניות.

מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.

גובה הסיוע גם כפוף לשינויים בגובה ההתחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

פער בין שיעורי הריביות

קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהוון של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרנות, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרנות. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק.

אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרנות עולה על סכום הגרעון של הקרנות, יאוזנו הקרנות באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי.

במצב זה יהיו רשאיות הקרנות בכפוף לקבלת אישורים מתאימים - להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתיקבע.

3.5.3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2016, וזאת בהתאם לטיטות הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר שהעביר המפקח למנהלת המיוחדת ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיטות ההכרעה").

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)
2015	2016	
מיליוני ש"ח		
78,300	78,300	הסיוע הממשלתי
10,378	10,378	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
67,922	67,922	הסיוע הממשלתי הישיר
		פחות: סיוע שהתקבל
(21,849)	(23,528)	סיוע ישיר
(9,816)	(10,000)	סיוע עקיף
(31,665)	(33,528)	סה"כ סיוע שנתקבל
46,635	44,772	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (יד) לחוק במחירי 1.1.2003 (*)

(*) על פי סעיף 78 יד' (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום המאזן
2015	2016	
מיליוני ש"ח		
158,239	164,084	הסיוע הממשלתי
20,973	21,748	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
137,266	142,336	הסיוע הממשלתי הישיר
		פחות: סיוע שהתקבל
(44,154)	(49,304)	סיוע ישיר
(19,838)	(20,955)	סיוע עקיף
(63,992)	(70,259)	סה"כ סיוע שנתקבל
94,247	93,825	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (יד) לחוק במחירי יום המאזן.
138,329	138,107	סה"כ שווי הוגן של יתרת הסיוע הממשלתי

התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

בסעיף 78 יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו-ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%.

בהתאם לסעיף 78 יד(ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון במשרד האוצר, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות למשרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה. להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניינן (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות:

3.5.3.1 העברות ישירות לקרן בנין

לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 391.8 מיליוני שקלים בערכים שוטפים. בנושא זה הייתה קיימת מחלוקת בין קרנות הפנסיה לבין משרד האוצר. לגישת קרנות הפנסיה הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977).

בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח ייכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003.

3.5.3.2

שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון

לעמדת הקרנות שבהסדר, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת פעם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%. החלופה שעלתה על ידי משרד האוצר היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%.

ליום 31 בדצמבר 2016, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 554 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת החלופה שהעלה משרד האוצר כאמור.

3.5.3.3

מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה מעודכנת של המדינה, לפיה מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה הוא ביום 1.6.2003.

3.5.3.4

הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03 בערך הסובסידיה- לעמדת הקרנות, ערך הסובסידיה אינו כולל ריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03, בהתאם להוראות סעיף 78 יד לחוק הפיקוח. משרד האוצר העלה אפשרות כי אגרות החוב האמורות יכללו בחישוב ערך הסובסידיה. ליום 31 בדצמבר 2016 ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות האג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,440 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת עמדת משרד האוצר כאמור.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה.

בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפרוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיטת ההכרעה. למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות.

3.5.3.5

בסעיף 78(ב)8 לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (א) לעיל.

לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטואריים בקרנות.

התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל. הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2016 מסתכם לסך של 5,608 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 5,617 מיליוני ש"ח).

3.5.4. התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78(ט')\8 לחוק הפיקוח

הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר הגרעון הנ"ל מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ-198 מיליארדי ש"ח (שנה קודמת 197 מיליארדי ש"ח). בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות. הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרנות הינו הסכום על-פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

3.6. הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון

מיליוני ש"ח	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016
(198,356)	יתרת הגרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
18,889	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
14,049	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
135,023	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
5,577	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
5,006	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
19,812	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
198,356	סה"כ סיוע ממשלתי
-	יתרת גרעון בסוף שנת הדו"ח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי

** התחייבויות פנסיוניות לפי כל קרן ראה נספח 2.

3.7. כרית ביטחון לקרנות

הרחבה בעניין כרית הביטחון לקרנות- סעיף ג') ב"פתח הדבר" לדוח זה. ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2016: עומד על סך של 30,812 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2016 לכ- 19,812 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 18,840 מיליוני ש"ח).

3.8. יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו

3.8.1 אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרנות צפויות לקבל לפי הוראות החוק, היה לקרנות גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של 198,356 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 196,703 מיליוני ש"ח).

גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לאחר סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 9,177 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 6,639 מיליוני ש"ח).

3.8.2 הסכום עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

3.8.3 הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סיוע ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שכל קרן תקבל מסך הסיוע הממשלתי המיועד לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. שווי יתרת הסיוע המהוון הנ"ל, לתאריך הדוחות, מוערך בסך של כ- 198 מיליארדי ש"ח. שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתידי להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,608 מיליוני ש"ח. (יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).

הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 4.8%. במקרה שבו ייווצר בעתיד גירעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחיד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.

3.8.4 הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרנות פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו עלולים להיות שונים מהצפוי, לטוב ולרע, עקב שוני אפשרי בין המציאות בעתיד, ובין התחזיות.

3.8.5 גם מערכת ההנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד. כך - בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, למשל בשל שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויי רגולציה, שינויים כלכליים, ועוד.

3.8.6 שינויים אפשריים כאלה, ישפיעו (בהתרחשם), על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרנות.

- 3.8.7 הקרנות מחשבות את המאזן האקטוארי, כמתחייב, בהתאם למערכת הנחות שקבע הממונה על שוק ההון במשרד האוצר ובהתאם לאישורים ספציפיים שנתן לאקטואר הקרנות על סמך מחקרים שבוצעו.
- 3.8.8 בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן. ביום 28 בינואר 2015 התקבל אישור ממשרד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות. מאזן 31 בדצמבר 2016 נערך בהתאם להנחות המעודכנות.
- 3.8.9 ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה. זאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014-2015.
- עדכון לוח תזרים המזומנים כאמור הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם).
- הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע הישיר ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.
- 3.8.10 בשנת המאזן העבירו הקרנות שבהסדר לממונה, נתונים דמוגרפיים לצורך השלמת מחקר תמותה למבוטחים ולפנסיונרים, נתונים אלו ונתונים נוספים שהתקבלו מקרנות פנסיה נוספות במשק, נועדו להשלים מחקר תמותה שעל בסיסו יועבר נייר עמדה עם המלצות לגבי שיעורי התמותה בקרנות הפנסיה. נייר העמדה של האוצר צפוי לצאת במהלך שנת 2017. בכונתנו לבחון את המלצות ואת שיעורי התמותה אשר יפורסמו בנייר העמדה, בהתאם לתוצאות הבחינה נקבע את שיעורי התמותה למאזנים הבאים.

3.9. התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים

התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים נוצרו עקב השינויים שפורטו בפרק 3 ובפרק 4 ובעיקר עקב שינוי ריבית ההיוון, שינוי ההנחות האקטואריות והשינוי בגיל הפרישה לנשים.

4. תוצאות הפעילות

4.1. השקעות

פעילות ההשקעות של קרנות הפנסיה מתבצעת בכפוף למדיניות ההשקעות הכוללת שקבע המנהל המיוחד כדלהלן:

יעדים מרכזיים של מדיניות ההשקעות הכוללת

תכלית מדיניות ההשקעות של הקרנות היא עמידה בהתחייבויותיה לעמיתים. במסגרת זו, על הקרנות לפעול, ככל הניתן, להתאמת אופי הנכסים לאופי ההתחייבויות, תוך שמירה על רמת סיכון כוללת של תיק ההשקעות וזאת בהתאם להחלטות ועדת ההשקעות.

דגשים נוספים

ההשקעות תתבצענה תוך בחינה שוטפת של תיק ההשקעות והנכסים המרכיבים אותו ביחס לתשואת המטרה הכוללת של הקרנות וביחס לתשואות המטרה של כל קבוצת נכסים בתיק. שיקולי ההשקעה יכללו התייחסות להיבטים כגון חלופות השקעה ברמת סיכון נתונה, חשיפה לסיכונים ברמת מיקרו ומאקרו ולהיבטים נוספים כגון מיסוי ושינויים גולאטורים. כמתחייב מחוק הפיקוח גמל ומתקנות מס הכנסה פועלות בקרנות ועדות השקעה המורכבות, מלבד המנהל המיוחד, מנציגים חיצוניים בעלי השכלה וניסיון רב בתחום ההשקעות.

ועדות ההשקעה של הקרנות קובעות מדיניות השקעות פרטנית לקרנות, בכפוף ליעדים ולדגשים במדיניות ההשקעות הכוללת שקבע המנהל המיוחד. מדיניות ההשקעות הפרטנית שקבעה ועדת ההשקעות של הקרנות כוללת התייחסות מפורטת להקצאת הנכסים ויכולתה להשיג את תשואת המטרה. הקצאת הנכסים הפרטנית קובעת בין השאר שיעורי חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים בתיק ההשקעות של הקרנות והיא כוללת התייחסות לחשיפה למאפייני סיכון תשואה, למשך החיים הממוצע של הנכסים, הגדרת תשואות מטרה לאפיקי ההשקעות ועוד.

תקנות השקעה - קרנות פנסיה ותיקות

ביום 7 ביולי 2012 נכנסו לתוקף תקנות המסדירות את כללי ההשקעה בגופים המוסדיים. במסגרת אותו תיקון נכללות הוראות לעניין השקעות נכסי הקרנות הוותיקות באפיקי ההשקעה השונים. כמו כן, ביום 30 באוגוסט 2012 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ההשקעה לעניין אופן חישוב אגרות חוב מיועדות.

4.2. ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר:

4.2.1. ניתוח והסברים לפעילות ההשקעות בשנת 2016

במהלך שנת 2016 הורחבה פעילות ההשקעות של הקרנות. להלן סקירת פעילות ההשקעות באפיקי ההשקעה המרכזיים של הקרנות.

- 4.2.1.1. אגרות חוב מיועדות**
- על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן. בשנת 2016 רכשו הקרנות כ- 5,191 מיליוני ש"ח אג"ח מיועדות מסוג ערד.
- 4.2.1.2. ניירות ערך שאינם סחירים**
- במהלך השנים האחרונות, קרנות הפנסיה הוותיקות, מבצעות השקעות לא סחירות באפיקים ההשקעה השונים, בין יתר בקרנות השקעה פרטיות ונכסי נדל"ן כל זאת, תוך התחשבות בהקצאת הנכסים ובתשואת המטרה שהגדירה ועדת ההשקעות של הקרנות. שיעור האחזקה באפיק זה נשארה 9% כמו בשנת 2015.
- 4.2.1.3. ניירות ערך סחירים**
- כחלק מפעילות ההשקעות של הקרנות במהלך שנת 2016 הקטינו את אחזקותיהן בניירות ערך סחירים משיעור של 40% בסוף שנת 2015 ל 39% מסך נכסיהן בשנת 2016.
- 4.2.1.4. פקדונות והלוואות**
- בשנת 2016 נשארה האחזקה בפקדונות והלוואות בשיעור של 8% כמו בשנת 2015.
- 4.2.1.5. נדל"ן**
- הקרנות הפנסיה הוותיקות, פועלות להשבחת תיק הנדל"ן שלהן ע"י איתור נכסי נדל"ן בעלי פרופיל סיכון תשואה מתאימים לתיק ההשקעות שלהן.

4.2.2. תשואות קרנות הפנסיה (נומינלי ברוטו)

להלן שיעורי התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגו הקרנות בתקופת הדו"ח:

כולל התשואה על הסיוע הישיר העתידי המהוון:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
שם קרן	2016	2015
מבטחים	2.99%	6.60%
קג"מ	2.39%	5.30%
מקפת	3.29%	6.37%
הדסה	2.25%	4.69%
בנין*	-	-
אגד	1.30%	1.82%
חקלאים*	-	-
נתיב*	-	-

* קרנות אלו אינן מחשבות תשואה, היות והתכלו מרבית נכסיהן.

4.2.3. דוח ניהול סיכונים

פעילות הקרנות שבהסדר חשופה לסיכונים פיננסיים (פעילות בצד הנכסים או ההתחייבויות) כגון סיכונים שוק, אשראי, נזילות, סיכון כושר פירעון וסיכונים תפעוליים ואחרים היכולים לנבוע בין היתר מאי נאותות או כשל בתהליכים הפנימיים, אנשים, מערכות או אירועים חיצוניים. התממשות הסיכונים עשויה לחשוף את הארגון להפסדים, פגיעה בהשגת היעדים (עסקיים או אחרים), פגיעה במוניטין ועוד.

הקרנות מקיימות תהליך ניהול סיכונים ארגוני, ERM - Enterprise Risk Management, שמשמעותו קיום תהליך מובנה ואחיד חוצה ארגון בעזרתו הארגון מודד, מנהל, מפיק תועלת ומפקח על הסיכונים אליהם הוא חשוף.

תהליך ניהול הסיכונים כולל: זיהוי סיכונים וחשיפות בפעילות והתהליכים, הערכת משמעותם והסתברות להתרחשותם, מעקב ובקרה אחר הסיכונים, טיפול בסיכונים (דרכי מניעה, פעולות לצמצום השלכות או ההסתברות להתממשות, העברת הסיכון לגורם שלישי כגון ביטוח, קבלה - החלטה על נשיאה בתוצאה בהתממש הסיכון), קביעת רמת הסיכון שהארגון יהיה מוכן לקחת בפעילויות בתחומים השונים, הטמעת כלים ושיטות למדידה, ניהול, ודרכי ההתמודדות עם סיכונים, הגדרת מבנה ארגוני תומך לניהול הסיכונים, קביעת אמצעים להתמודדות עם הסיכונים בכדי להפחית את ההסתברות לכשל, תחקור והפקת לקחים בהתממשות סיכון.

תהליך ניהול הסיכונים בקרנות שבהסדר נועד להבטיח:

1. ביצוע הפעילות העסקית תוך לקיחת סיכון מחושבת, הבנת הסיכון הגלום פעילות וקבלת החלטה מושכלת לגבי אופן הטיפול בו.
2. מניעה ומזעור סיכונים.
3. הפקת לקחים בגין אירועי כשל ויישום מסקנות.

המנהל המיוחד, ועדת ההשקעות, ועדת הביקורת והמבקרת הפנימית מקבלים דיווחים ועדכונים שוטפים ממנהלת הסיכונים בהתייחס לסיכונים השונים.
לצורך ניתוח ומעקב אחר חלק מהסיכונים הוטמעו בקרנות שבהסדר מספר מערכות ממוחשבות, ביניהן מערכת לניתוח סיכונים ALM ומערכת לניתוח סיכונים שוק.

להלן פירוט הסיכונים העיקריים:

4.2.3.1 סיכוני שוק

סיכון לגידול בגירעון בעקבות תזוזה בגורמי שוק כגון: ריבית, אינפלציה, שע"ח, מחירי מניות. ניהול תיק ההשקעות מתבצע תוך חתירה להשגת תשואה אופטימאלית במסגרת בתאבון הסיכון של הקרנות, בהתאם למגבלות חשיפה, ומדיניות שנקבעה ע"י המנהל המיוחד וועדות ההשקעה. בקביעת מדיניות ההשקעה ורמת הסיכון, מתייחסים לגורמי סיכון שונים, תחזיות, מגמות ולהתפתחויות אפשריות בשווקים הפיננסיים והריאליים.

הקצאת ההשקעות לאפיקים השונים לשנה הקרובה מבוצעת בין היתר בהתחשב בניתוח ALM ובהתייחס לאלוקציית ההשקעות לט"א שנקבעה בהתאם לכך מאשרת ועדת ההשקעות תיקי סמן.

4.2.3.1.1 סיכון ריבית

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינויים בעקום הריבית. לקרנות חשיפה גבוהה לירידה בריבית. ירידה בשיעור הריבית עשויה להגדיל את הגירעון מאחר ומח"מ ההתחייבויות גבוה ממח"מ הנכסים. ירידה של 1% בריבית עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בכ- 7% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.2 סיכון אשראי

סיכון האשראי, הסיכון להפסד כספי כתוצאה מאי עמידה בהתחייבויות של לווים הנובע מחשיפה לירידה באיכות האשראי או חדלות פירעון של הלווים כתוצאה מפגיעה באיתנותם הפיננסית.
ההשקעות באגרות חוב, שטרי הון ופיקדונות של חברות ברובן בדירוג אשראי של קבוצת ה-A ומעלה. השקעה במנפיקים מתבצעת בהתאם לקריטריונים ולמדיניות האשראי. מבוצע מעקב שוטף אחר החובות בכלל ואחר חובות בעייתיים בפרט.
הקרנות חשופות לענפי משק שונים שהעיקרי שבהם הינו ענף הפיננסיים.

4.2.3.1.3 סיכון מחירי מניות

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי בשווי ההון של מחירי מניות. שיעור ההשקעה במניות בחו"ל ובארץ הינו 75%-1 ו-25% בהתאמה.
ירידה של כ-25% במדדי המניות השונים עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בשיעור של כ-3% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.4 סיכון אינפלציה

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי במדד המחירים לצרכן. שיעור הנכסים הצמודים למדד (ללא כרית ביטחון) נאמד בכ-70% מהתחייבויות הקרנות. בעוד ההתחייבויות צמודות במלואן למדד. עליה בשיעור האינפלציה בכ-5% עלולה להגדיל את גירעון הקרנות בשיעור של כ-1.5% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.5 פיזור גיאוגרפי

כ-86% מנכסי הקרנות מושקעים בישראל (כולל אג"ח מיועדות וסיוע). כ-1% באסיה, כ-7% בצפון אמריקה, כ-1% באירופה, והיתרה במדינות אחרות.

4.2.3.1.6 סיכון מט"ח

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון כתוצאה משינויים בשערי החליפין. ההשקעות במט"ח הינן בעיקר בדולר וביורו. גידור החשיפה למט"ח מתבצע בהתאם למדיניות ועדות ההשקעה הכוללת גידור חשיפה מטבעית בגין אג"ח זה, חשיפה מניתית במט"ח אינה מגודרת. פיחות של השקל בכ-15% מול כלל המטבעות עלולה להגדיל את גירעון הקרן בכ-2% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.2 כושר פירעון (SOLVENCY RISK)

סיכון לאי עמידה בתשלום ההתחייבויות האקטואריות בטווח הארוך ו/או להפחתת זכויות העמיתים. הקצאת הנכסים בין אפיקי השקעה שונים מתבצעת בהתאם לאלוקציה ארוכת טווח שאושרה על ידי המנהל המיוחד וועדות ההשקעה ובהתאם לתאבון הסיכון של הקרנות.

אסטרטגיית הקצאת הנכסים לטווח הארוך נועדה לקבוע את השקעת הנכסים האופטימלית לאורך זמן לצורך עמידה בהתחייבויות. לשם כך, מסתייעים בין היתר גם במערכת ממוחשבת ייעודית לניהול נכסים והתחייבויות בקרנות פנסיה (מערכת ALM).

ניתוח שבוע מצביע על כך שתחת מנגנון האיזון הקיים ותקנות ההשקעה הנוכחיות, קיים סיכון מסוים שהקרנות לא תצלחנה להגיע לאיזון של 100% וההפסד הממוצע הצפוי עלול להיות גבוה מ-5% בשנה מסוימת.

4.2.3.3 סיכון אקטואריה

הסיכון האקטוארי הינו ברובו סיכון אקסוגני שאינו בשליטת הקרן, וכולל סיכונים דמוגרפיים (שינויים בתוחלת חיים, שיעורי הקפאה, עזיבה, יציאה לנכות), וסיכונים כלכליים (ריבית, אינפלציה, שכר המבוטח, שכר ממוצע במשק).

הסיכון טמון בפער שבין הערכים שיהיו בפועל לבין הערכים החזויים ששימשו בסיס להנחות האקטואריות. המשמעות של פערים אלה ככל שיהיו, תבוא לידי ביטוי בגירעון או עודף בדוחות האקטואריים.

4.2.3.4 סיכון משפטי

הסיכון המשפטי נובע מהכרעות שניתנו או שעשויות להינתן במסגרת הליכים משפטיים קיימים, לרבות הליכים עתידיים שעשויים להתרחש. ההפרשות הנדרשות במידת הצורך באות לידי ביטוי בדוחות הכספיים. הקרנות שבהסדר מבצעות מעקב שוטף אחר התביעות הקיימות ופועלות ככל הנדרש על מנת להקטין את היקף החשיפה הנובעת מהליכים אלה.

4.2.3.5 סיכון רגולציה

שינויים בחוקים ותקנות, בהוראות המפקח על הביטוח ושוק ההון במשרד האוצר, או בתקנון האחיד, או בהוראות דין אחרות, יכולים להשפיע על ההתחייבויות או על הנכסים של הקרן.

בנוסף, אי ציות האורגנים הרלוונטיים בארגון לחוקים ולהוראות רגולטוריות חיצוניות קיימות, או להוראות פנימיות שנקבעו, אפשר שיביאו להתממשות סיכון זה.

4.2.3.6 סיכון תפעולי

סיכון תפעולי הינו חשיפה להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. החשיפה נובעת מתהליכים הכוללים את תהליכי התפעול השונים, התשלומים, הגבייה, מערכות מידע ותקשורת. כחלק מתהליך ניהול הסיכונים מעודכנת מפת הסיכונים התפעוליים הארגונית בהסתמך על ניתוח חומרים, דיווחים שוטפים, שיחות עם גורמים רלוונטיים בארגון, דוחות ביקורת וכו', מבוצע תהליך מעקב ובקרה אחר הסיכונים.

בתהליך צמצום החשיפות מטופלים סיכונים ממפת הסיכונים בהתאם לתעדוף הארגון, מבוצעים תהליכי הפקת לקחים מאירועי כשל ויישום מסקנות כמו כן סיכונים מטופלים באופן שוטף בחטיבות השונות.

בנוסף, מופעל מערך ביקורת פנימית נרחב המבצע ביקורת תקופתית בהתאם לתכנית עבודה שנתית ורב שנתית. התוכנית נקבעת אחת לשנה בהתייחס לסקר סיכונים שבוצע וכן בהתאם לדרישות החוק וההוראות השונות.

היבטים נוספים של סיכונים תפעוליים מטופלים במסגרת יישום הנחיות SOX 404.

4.2.3.7 סיכון נזילות

סיכון נזילות בקרנות הפנסיה עלול להתממש במידה ותזרים המזומנים הצפוי להתקבל ממימוש הנכסים שבהחזקת הקרן, אינו מספיק לכסות את זרם התשלומים של ההתחייבויות.

א. סיכון זה מתייחס לאפשרות שזרמי המזומנים העתידיים של הקרנות לא יספיקו לממן את תשלום ההתחייבויות לעמיתים, הקרנות ימצאו בתזרים מזומנים גרעוני ולא ימצאו אפיקי מימון חלופיים.

ב. סיכון תזרים המזומנים (פער נזילות)- הפער בין תזרים פרעון הנכסים לזה של ההתחייבויות. בגלל מבנה הנכסים וההתחייבויות השונה (נכסים קצרים, התחייבויות ארוכות, התפלגות התזרימים) לקרנות, לא יהיו מספיק מזומנים במועד תשלום לשלם לעמיתים את כספי הקצבה. במצב זה הקרנות עשויות לא להצליח לממש נכסים פיננסיים או נכסים אחרים במהירות במועד התשלום במחיר ה"שווי ההוגן", כדי לשלם את ההתחייבויות השוטפות לעמיתים או תשלומים לא מתוכננים. תמהיל הנכסים בקרנות מאפשר לתת מענה לצרכי הנזילות השוטפים והמשתנים.

4.3. הוצאות הקרנות

בשנת 2008 הושלם האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בהתאם לכך, קרנות הפנסיה פועלות על פי מבנה ארגוני במסגרת תפעולית אחת. יובהר כי במסגרת האיחוד התפעולי נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

4.4. השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות

במהלך תקופת הדוח היו תופעות או אירועים מיוחדים שהשפיעו על תוצאות הפעילות, ביניהם ניתן למנות את הבאים:

- א. שינוי בהנחות האקטואריות.
- ב. השינויים בווקטור הריבית.
- ג. התשוואות בשוק ההון.

4.5. שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת

השינוי המהותי ברווחי השקעות בשנת 2016 לעומת רווח השקעות בשנת 2015 הינו ההכנסות מאג"ח מיועדות מסוג ערד. בשנת 2015 נרשמה תוספת להכנסות, עקב שינוי הוראות האוצר בשיטת שערך האג"ח המיועדות מסוג ערד. התוספת להכנסות בשנת 2015 משינוי השיטה היא כ- 13.5 מיליוני ש"ח.

4.6. השפעת שינויים בהוראת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות.

בהתאם לסמכויותיו על פי חוק הפיקוח, התקין המפקח תקנון אחיד שנכנס לתוקף ב-1.10.2003. עיקרי השינויים בתקנון האחד והשפעתם – ראה בפרק "תיאור הסביבה העסקית" בסעיף 2 לעיל.

4.7. השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות

אין.

4.8. השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה

אין.

4.9. שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים

בשנת הדוח נקבע כי ההפרשות לפנסיה חובה יגדלו (בשתי פעימות) ויעמדו כל הפחות, על שיעור הפקדות כולל של 18.5% משכר העובד. שינוי זה לא השפיע על דמי הגמולים המופרשים לקרנות הואיל ושיעור ההפרשות לקרנות לפני השינוי היה גבוה יותר.

4.10. שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת

אין שינויים מהותיים בשיטת החישוב של המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה קודמת.

5. תחזית זרמי כספים

על פי תחזית זרמי המזומנים של הקרנות שנערכה ע"י האקטואר לפי הנחות המאזן האקטוארי, דמי הגמולים יתאפסו, באופן תיאורטי, בתוך כ- 30 שנים, וזאת כתוצאה מצפי לירידה במספר המבוטחים והנחות לגבי עליה בשכר. הוצאות הקרנות צפויות לרדת ביחס עם ירידת דמי הגמולים ותשלומי הגמלאות. תזרים המזומנים הצפוי לשנת 2017 מניח קבלת דמי גמולים בסך של כ-2,942 מיליוני ש"ח ותשלומי הקרנות בניכוי דמי ניהול בסך של כ-14,229 מיליוני ש"ח.

5.1. מימוש זכויות מבוטחים

הקרנות הינן קרנות סגורות, ולפיכך קיים תהליך של ירידה בדמי הגמולים ובמספר העמיתים הפעילים ומגמה של תזרים שלילי הנובע מעודף הולך וגדל של תשלומים על תקבולים. זרם התשלומים גדל כתוצאה מעליה במספר מקבלי הקצבאות ומפוטנציאל פדיון כספים חד פעמי. התהליך כאמור ימשך עד להתאפסות ההון של הקרנות. הנתונים על תזרים המזומנים העתידי מפורטים בדוח האקטוארי.

5.2. נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש

נכסי הקרנות כוללים, בין היתר, אגרות חוב ממשלתיות מיועדות אשר מייצרות תזרים חיובי ברור לשנים הבאות. חלק משמעותי נוסף מנכסי הקרנות מושקע בנכסים סחירים הכוללים אגרות חוב ממשלתיות אג"ח קונצרנים ומניות אשר במקרה הצורך ניתן לממשן. להערכתנו הקרנות לא צפויות בשנים הקרובות לקושי מהותי במימוש נכסים.

5.3. חובות

חובות של מעסיקים ועצמאיים, מבטחי משנה, מבוטחים, יתרות סוכנים וחייבים עסקיים אחרים שהפיגור בגבייתם עלול להשפיע על תזרים המזומנים של קרנות הפנסיה: היקף החבות הנצברת של מעסיקים, עצמאיים וחייבים אחרים מהווה כ- 1% ביחס להיקף הגביה השנתית. הקרנות נוקטות בכל ההליכים הקבועים לפי הוראות הדין על מנת לגבות את החובות. על פי ניסיון העבר, רוב החובות ייגבו.

5.4. גבית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן

גבית חובות על ידי קרנות הפנסיה מתבצעת בצרוף ריבית חשכ"ל כמתחייב מתקנות מס הכנסה. הקרנות אינן גובות חובות ע"י העברת נכסים.

6. השפעת גורמים חיצוניים

6.1. התחייבויות תלויות ותביעות:

6.1.1. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרנות ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרנות הפנסיה ותביעות אחרות.

להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור התחייבויות תלויות ותביעות, תביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרנות ועל כן לא נרשמה בגינן הפרשה בדוחות הכספיים.

6.1.2. גביית חובות מעסיקים-חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרנות הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטו הקרנות בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרנות פועלת לגביית החובות מול המעסיקים.

קיימות תביעות אשר הקרנות הינן צד להן הנובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות.

לתאריך הדוחות הכספיים יתרת החובות הידועים לקרנות מופיעה בביאור חייבים ויתרות חובה. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, במידה ויוכרעו נגד הקרנות, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי.

הקרנות, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינן יכולות להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלו.

פרטים ראה ביאור התחייבויות תלויות ותביעות במאזני הקרנות.

7. בקרות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה, יחתמו המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקרות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-402 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת רבעוניית החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף השנה החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות שבהסדר, החל משנת 2009 ובסיוע חברת ייעוץ, מיפוי ותייעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission COSO). כמו-כן, הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקרות העיקריות.

בשנת 2016 ביצעו הקרנות על-פי המתודולוגיות המקובלות עדכון למיפוי ולתייעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים.

כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקרות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי הסיכונים.

הערכת הבקרות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה. על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הנן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר צפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.



יואב בן אור

המנהל המיוחד :

28 במרס, 2017

תאריך אישור הדוח :

דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי.

מערכת הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון למנהל המיוחד ולהנהלה של קרנות הפנסיה לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל והוראות הממונה על שוק ההון.

ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של ביטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של "ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)". בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2016, הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

	יואב בן אור	המנהל המיוחד
	אלי לוי	מנהל הכספים

תאריך אישור הדוח: 28 במרס, 2017



עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים

נספח 1 - נכסים ליום 31 בדצמבר 2016

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
רכוש שוטף								
5,881,473	1,982,984	2,606,530	235,393	142,952	423,375	180,646	1,077,938	מזמנים ושווי מזמנים
356,709	76,095	93,983	7,403	4,360	10,798	5,635	42,044	חייבים ויתרות חובה
6,238,182	2,059,079	2,700,513	242,796	147,312	434,173	186,281	1,119,982	
אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן:								
35,920,140	11,027,445	7,848,427	474,851	213,413	394,626	519,658	428,205	עלות מותאמת
12,438,055	3,641,448	2,817,479	196,456	92,003	110,931	179,445	170,061	סבסוד ממשלתי
48,358,195	14,668,893	10,665,906	671,307	305,416	505,557	699,103	598,266	
השקעות								
12,331,767	4,068,928	2,724,897	6,153	102	9,694	137,380	65,551	ניירות ערך אחרים שאינם סחירים
55,245,138	15,770,703	10,320,226	862,824	344,764	560,180	674,352	65,551	ניירות ערך סחירים
11,527,551	3,947,057	2,348,800	3	1	10,910	193,138	17,343	פקדונות והלוואות
130,045	40,865		40,072				17,343	מקרקעין
127,592,696	38,496,446	26,059,829	1,580,359	650,283	1,086,341	1,703,973	681,160	סה"כ השקעות
4,166								רכוש קבוע
57,780	15,393	10,568	6,348	4,932	2,151	657	5,088	רכוש אחר
					188,058			חלקה של קרן פנסיה אחרת בהתחייבות הפנסיונית
2,695,000	917,000	1,726,000		30,000		116,000	124,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה
136,587,824	41,487,918	30,496,910	1,829,503	832,527	1,710,723	2,006,911	1,930,230	סך כל נכסי קרנות הפנסיה
					450,633			חשבון קרן הפרמיה בנאמנות
136,587,824	41,487,918	30,496,910	1,829,503	832,527	2,161,356	2,006,911	1,930,230	סך כל הנכסים
בניכוי - התחייבויות אחרות								
1,472,040	399,696	405,281	33,860	14,190	56,028	22,205	78,997	התחייבויות אחרות
					198,625			סבסוד ממשלתי בשנים קודמות של אג"ח מירון שנרכשו בקרן הפרמיה
					252,008			התחייבות בגין הפרמיה הממוצעת
1,472,040	399,696	405,281	33,860	14,190	506,661	22,205	78,997	
135,115,784	41,088,222	30,091,629	1,795,643	818,337	1,654,695	1,984,706	1,851,233	סך כל הנכסים, נטו



עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים

נספח 2-התחייבויות פנסיוניות ליום 31 בדצמבר 2016

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
199,073,000	61,057,000	72,786,000	4,998,000	3,326,000	7,384,000	4,448,000	19,353,000	התחייבויות צבורות
10,447,000	1,879,000	1,799,000	116,000	144,000	91,000	101,000	498,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
209,520,000	62,936,000	74,585,000	5,114,000	3,470,000	7,475,000	4,549,000	19,851,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(10,661,000)	(3,258,000)	(3,856,000)	(251,000)	(176,000)	(368,000)	(235,000)	(1,007,000)	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
(8,258,000)	(3,270,000)	(2,089,000)	(153,000)	(123,000)	(204,000)	(115,000)	(969,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
(55,485,216)	(15,319,778)	(38,548,371)	(2,914,357)	(2,352,663)	(5,248,305)	(2,214,294)	(16,023,767)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
135,115,784	41,088,222	30,091,629	1,795,643	818,337	1,654,695	1,984,706	1,851,233	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד ואומדן סיוע ממשלתי
גרעון אקטוארי								
(88,406,000)	(25,866,000)	(48,186,000)	(3,697,000)	(2,808,000)	(6,087,000)	(2,820,000)	(18,833,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
4,388,000	1,532,000	1,595,000	275,000	132,000	327,000	86,000	1,054,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(4,883,000)	(1,575,000)	(1,864,000)	(69,000)	(61,000)	(158,000)	(107,000)	(460,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואות הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי
(635,000)	(498,000)	(583,000)	(25,000)	(38,000)	(13,000)	(18,000)	(55,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות שינויי חקיקה ותקנון
(89,536,000)	(26,407,000)	(49,038,000)	(3,516,000)	(2,775,000)	(5,931,000)	(2,859,000)	(18,294,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
סיוע ממשלתי								
סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:								
11,939,000	3,510,000	2,716,000	190,000	88,000	108,000	173,000	165,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
7,673,000	3,018,000	1,922,000	140,000	113,000	189,000	106,000	888,000	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
54,016,000	14,947,000	37,637,000	2,906,000	2,332,000	5,164,000	2,161,000	15,860,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,676,000	909,000	1,724,000	30,000	30,000	30,000	115,000	123,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
10,661,000	3,258,000	3,856,000	251,000	176,000	368,000	235,000	1,007,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית בטחון
2,571,000	765,000	1,183,000	29,000	36,000	102,000	69,000	251,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
89,536,000	26,407,000	49,038,000	3,516,000	2,775,000	5,931,000	2,859,000	18,294,000	יתרת גרעון או עודף בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד, סיוע ממשלתי ישיר ויתרת גרעון								
135,115,784	41,088,222	30,091,629	1,795,643	818,337	1,654,695	1,984,706	1,851,233	



עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

נספח 3 - דוח הכנסות והוצאות לשנה שנתסיימה ביום 31 בדצמבר 2016 אלפי שקלים

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
								הכנסות (הפסד)
1,979	749	634	54	22	110	38	84	ממזומנים ושווי מזומנים
								מהשקעות
3,348,149	1,143,113	612,947	7,284	8,724	30,210	38,464	15,132	מניירות ערך שאינם סחירים
924,340	321,986	200,828	19,265	8,886	18,393	11,654	1,920	מניירות ערך סחירים
246,294	85,413	18,192	1		175	1,676		מפקדונות והלוואות
3,346	1,674	545	4,070	26	390		3,646	ממקרקעין ורכוש קבוע
4,522,129	1,552,186	832,512	30,620	17,636	49,168	51,794	20,698	
								הכנסות אחרות, נטו
7,285	277	586	1,306	18	(42)	(50)	85	
7,285	277	586	1,306	18	(42)	(50)	85	
4,531,393	1,553,212	833,732	31,980	17,676	49,236	51,782	20,867	סך כל ההכנסות
								הוצאות (השתתפות בהוצאות)
137,893	27,480	30,613	8,712	10,841	3,468	2,238	11,491	הוצאות הנהלה וכלליות
(12,579)	(649)		(1,315)	(1,391)	(1,478)			בניכוי - השתתפות בהוצאות
125,314	26,831	30,613	7,397	9,450	1,990	2,238	11,491	סך כל ההוצאות, נטו
4,406,079	1,526,381	803,119	24,583	8,226	47,246	49,544	9,376	עודף הכנסות (הפסד) - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה



עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

נספח 4 - דוח תנועה בהון לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 אלפי שקלים

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
134,473,679	40,726,904	30,418,576	1,797,000	817,013	1,669,533	2,017,234	1,645,580	נכסים נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
תוספות לנכסים								
דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:								
פנסית יסוד								
1,714,627	584,350	761,772	14,301	18,134	24,011	42,733	148,361	פנסיה מקיפה
4,406,079	1,526,381	803,119	24,583	8,226	47,246	49,544	9,376	עודף הכנסות (הפסד) - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
תקבולים אחרים והעברות								
1,097,507	296,586	492,755	324,000	133,000	277,000	44,000	850,000	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
541,026	44,647	50,534	1,232	2,414	23,427	(30)		תקבולים בגין פרישה מוקדמת
12,518	1,823	1,170					11,941	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
187,712	37,292	43,853	2,444	3,400	335	1,620	21,630	תקבולים בגין פנסיות משותפות והיוון
142,021	43,025	91,804	1	759		4,800	11,806	סיוע שנתקבל או נצבר בגין גיל פרישה
העברה מקרן מחלה ותאונה								
(6,000)	7,000	(9,000)		5,000		3,000	(9,000)	תוספת (עדכון) בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה
גידול (קיטון) בחלק המגן בהתחייבות								
8,095,490	2,541,104	2,236,007	366,561	170,933	355,647	145,667	1,044,114	סך הכל תוספות לנכסים
תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות								
(6,878,260)	(2,062,179)	(2,430,878)	(317,357)	(127,713)	(369,795)	(164,703)	(812,726)	לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו
(233,671)	(55,019)	(52,970)	(31,581)	(33,053)	(595)	(9,726)	(13,396)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
החזרים למעסיקים ולאחרים								
(37,761)	(664)	(287)						העברות לקרנות פנסיה בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(303,693)	(61,924)	(78,819)	(18,980)	(8,843)	(95)	(3,766)	(12,339)	
(7,453,385)	(2,179,786)	(2,562,954)	(367,918)	(169,609)	(370,485)	(178,195)	(838,461)	סך הכל תשלומים והעברות
642,105	361,318	(326,947)	(1,357)	1,324	(14,838)	(32,528)	205,653	תוספות (קיטון) לנכסים, נטו
135,115,784	41,088,222	30,091,629	1,795,643	818,337	1,654,695	1,984,706	1,851,233	נכסים נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה

נספח 5 - נתוני עמיתים ופנסיונרים ליום 31 בדצמבר 2016

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
שיעור הקצבה הממוצעת (שקלים)								
4,568	5,344	4,460	2,390	1,580	7,201	6,149	6,198	קצבת זקנה
2,502	3,494	3,045	1,783	1,162	4,379	3,946	3,575	קצבת שארי פנסיונר
2,952	3,453	3,119	1,878	1,380	4,088	3,175	3,232	קצבת שארי מבוטח
4,256	4,677	4,104	2,812	3,080	6,087	5,056	6,037	קצבת נכות
מספר מעסיקים								
2,044	2,044	2,043	2,044	2,045	2,041	2,040	2,043	דמי הגמולים יתאפסו בשנת :
מבוטחים פעילים בקרן								
54,366	19,160	20,278	728	1,281	789	1,360	3,583	מבוטחים פעילים בסוף שנה
3,274	1,070	1,717	30	43	6	99	182	פרשו לקצבאות
1,969	442	492	51	61	95	29	188	חדלו מפעילות
מספר מקבלי קצבאות לתחילת השנה								
97,197	25,441	37,409	6,649	4,653	3,250	1,936	8,064	זקנה
20,194	4,852	5,481	5,353	2,072	1,481	250	3,218	שארי פנסיונר
8,736	2,725	2,506	903	350	81	128	1,331	שארי מבוטח
3,789	662	920	111	59	45	47	239	נכות
129,916	33,680	46,316	13,016	7,134	4,857	2,361	12,852	
מספר מקבלי קצבאות שנספו השנה								
7,183	1,733	2,485	427	488	96	142	498	זקנה (כולל מעבר מנכות)
1,577	435	453	339	153	89	19	208	שארי פנסיונר
310	102	93	31	3	9	1	34	שארי מבוטח
291	97	133	23	9	3	7	21	נכות
9,361	2,367	3,164	820	653	197	169	761	
מספר מקבלי קצבאות שנגרעו השנה								
3,133	801	1,232	458	268	114	48	366	זקנה
1,433	327	410	390	171	75	14	227	שארי פנסיונר
372	125	128	49	29	1	7	67	שארי מבוטח
705	132	181	25	15	7	9	44	נכות (כולל מעבר לזקנה)
5,643	1,385	1,951	922	483	197	78	704	
מספר מקבלי קצבאות לסוף השנה								
101,247	26,373	38,662	6,618	4,873	3,232	2,030	8,196	זקנה
20,338	4,960	5,524	5,302	2,054	1,495	255	3,199	שארי פנסיונר
8,674	2,702	2,471	885	324	89	122	1,298	שארי מבוטח
3,375	627	872	109	53	41	45	216	נכות
133,634	34,662	47,529	12,914	7,304	4,857	2,452	12,909	
192,953	21,408	33,991	23,926	55,813	798	780	7,012	מוקפאים-בלתי פעילים
174,553	32,950	43,250	47,683	88,749	4	1,821	4,477	מוקפאים-מבוטחים לשעבר

הצהרת המנהל המיוחד

אני יואב בן אור, המנהל המיוחד, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2016 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
 - (א) קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.



יואב בן אור, המנהל המיוחד

28 במרס, 2017

הצהרת מנהל הכספים

אני אלי לוי, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2016 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
 - (א) קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולוועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אלי לוי, מנהל הכספים

28 במרס, 2017

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ
(בניהול מיוחד)

קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר, 2016

<u>עמוד</u>	<u>תוכן העיניינים</u>
<u>4</u>	<u>דוח רואה חשבון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי</u>
<u>5</u>	<u>דו"ח רואה החשבון המבקר</u> .1
<u>6</u>	<u>מאזנים</u> .2
<u>8</u>	<u>דוחות הכנסות והוצאות</u> .3
<u>9</u>	<u>דוחות תנועת הקרן</u> .4
<u>10</u>	<u>ביאורים לדוחות הכספיים</u> .5

**דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות
בע"מ (בניהול מיוחד)**

ביקרנו את המאזנים המצורפים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן – הקרן), לימים 31 בדצמבר 2016 ו-2015, את הדוחות על הכנסות וההוצאות והדוחות על התנועה בקרן הפנסיה לכל אחת משתי השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. דוחות כספיים אלה הינם באחריות המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון) התשל"ג-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של קרן הפנסיה ליום 31 בדצמבר 2016 ו-2015 ואת תוצאות פעולותיה והתנועה בקרן הפנסיה לכל אחת משתי השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות הגילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.

מבלי לסייג את חוות דעתנו אנו מפנים את תשומת הלב לנושאים כדלקמן:

- א. לאמור בביאורים א' ו-11- בדבר התחייבויות הפנסיוניות, גרעון אקטוארי ודוח האקטואר המצורף. גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2016 בכ-18,294 מליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל.
- ב. התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן כמפורט בביאור 15.

ביקרנו בהתאם לתקני ה- PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2016 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 28 במרס, 2017 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן.


זיו האפט
רואי חשבון

תל-אביב,
28 במרס, 2017

ליום 31 בדצמבר			
2015	2016		
אלפי ש"ח		ביאור	
		נכסים	
		רכוש שוטף	
643,163	1,077,938	4	מזומנים ושווי מזומנים
35,226	42,044	5	חייבים ויתרות חובה
<u>678,389</u>	<u>1,119,982</u>		
		השקעות	
		6	אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן: עלות מתואמת סבסוד ממשלתי
419,480	428,205		
174,529	170,061		
<u>594,009</u>	<u>598,266</u>		
143	-	6	ניירות ערך שאינם סחירים
297,454	65,551	7	ניירות ערך סחירים
13,700	17,343	8	מקרקעין
<u>905,306</u>	<u>681,160</u>		סך כל ההשקעות
4,837	5,088	9	רכוש אחר
133,000	124,000	11 א'	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>1,721,532</u>	<u>1,930,230</u>	3	סך כל הנכסים
		בניכוי - התחייבויות אחרות	
1,179	883		מעסיקים
74,773	78,114	10	התחייבויות שוטפות אחרות
<u>75,952</u>	<u>78,997</u>		
<u><u>1,645,580</u></u>	<u><u>1,851,233</u></u>		סך כל הנכסים, נטו

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר		ביאור
2015	2016	
אלפי ש"ח		
-	-	15 <u>התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות</u>
		11 <u>התחייבויות פנסיוניות:</u>
19,282,000	19,353,000	התחייבויות צבורות
889,000	498,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
20,171,000	19,851,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(859,000)	(969,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
(16,687,420)	(16,023,767)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
(979,000)	(1,007,000)	11 ה' סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
1,645,580	1,851,233	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע
		11 <u>גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי</u>
(19,268,000)	(18,833,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת
844,000	1,054,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(367,000)	(460,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון
(42,000)	(55,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות
-	-	שינוי חקיקה ותקנון
(18,833,000)	(18,294,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן
		11 <u>סיוע ממשלתי עתידי</u>
167,000	165,000	סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:
836,000	888,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו
16,573,000	15,860,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן
132,000	123,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
979,000	1,007,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים
146,000	251,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית ביטחון
18,833,000	18,294,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
-	-	יתרת גרעון בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
1,645,580	1,851,233	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

 יצחק סבן מנהל אגף דווח	 אלי לוי מנהל חטיבת הכספים	 יואב בן אור המנהל המיוחד	28 במרס, 2017 תאריך אישור הדוחות הכספיים
--	---	---	--

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		ביאור	
2015	2016		
אלפי ש"ח			
			הכנסות (הפסדים)
49	84		ממזומנים ושווי מזומנים
		12	מהשקעות:
140,715	15,132		מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
1,432	1,920		מניירות ערך סחירים, נטו
(828)	3,646		ממקרקעין
141,319	20,698		
91	85	13	הכנסות אחרות, נטו
141,459	20,867		סך כל ההכנסות
			הוצאות
11,014	11,491	14	הוצאות הנהלה וכלליות
130,445	9,376		עודף הכנסות (הוצאות) נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
אלפי ש"ח		
1,368,931	1,645,580	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
<u>תוספות לנכסים</u>		
		דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:
156,579	148,361	פנסיית יסוד ומקיפה
		עודף הכנסות (הוצאות), נטו -
130,445	9,376	עובר מדוחות הכנסות והוצאות
<u>תקבולים אחרים והעברות</u>		
		סיוע שנתקבל בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
2,820	11,806	
		מקדמות בגין סיוע ממשלתי
784,000	850,000	
		תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
12,634	11,941	
		תקבולים מקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
25,465	21,630	
		שינוי בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת
9,000	(9,000)	גיל פרישה לנשים
1,120,943	1,044,114	סך הכל תוספות לנכסים, תקבולים אחרים והעברות
<u>תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות</u>		
		לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו
(812,963)	(812,726)	
		החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(18,825)	(13,396)	
		העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(12,506)	(12,339)	
(844,294)	(838,461)	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
276,649	205,653	תוספות לנכסים, נטו
1,645,580	1,851,233	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ביאור 1: - כללי

א. גרעון

הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק (ראה הגדרה בסעיף ב' להלן), אלמלא הסיוע כאמור היה לנתיב גרעון אקטוארי שגובהו נאמד לסך כ- 18,294 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 18,833 מיליוני ש"ח).

גובה הגרעון האמור הינו אומדן והוא עשוי להשתנות, בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בווקטור הריביות והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון יכוסה על ידי סיוע ממשלתי, לרבות כרית הביטחון כמפורט בביאור 11(ה), שחלוקתו הסופית טרם נקבעה, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מתוך הסיוע הממשלתי הכולל. סכום הסיוע הממשלתי צמוד לשיעור עלית המדד ונושא ריבית, כפי שקבע החוק. שווי הסיוע המהווה בווקטור הריביות ליום המאזן שחולק בין הקרנות מוערך בכ-198 מיליארדי ש"ח (שנה קודמת - 197 מיליארדי ש"ח).

לתאריך המאזן הסיוע הממשלתי (ללא כרית הביטחון) אינו מספיק לכיסוי מלוא סכום הגרעון דבר שיצר גרעון של כ-4.8% מסך כל ההתחייבויות של הקרן.

הסיוע הממשלתי מתקבל בהתאם לשיקולי תזרים.

על פי הוראות התקנון האחד, במידה והגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או כשנוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון.

יצוין כי באופן דומה, במידה וייווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

ב. הגדרות בדוחות כספיים אלה:

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד).	-	"נתיב" או "החברה"
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים של נתיב.	-	"הקרן" או "קרן הפנסיה"
הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ.	-	הראל ניהול קרנות או חברת הניהול
חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.	-	חוק הפיקוח
חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) - התשס"ה-2005.	-	חוק קופות הגמל
רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.	-	רשות שוק ההון
הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.	-	הממונה
תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.	-	תקנות מס הכנסה
כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 לעניין השקעות משקיע מוסד.	-	צדדים קשורים
מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.	-	מדד
כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012. ובסעיף 5.10.2, פרק 4, שער 5 לחוזר המאוחד.	-	בעלי עניין

ג. מגזרי הפעילות

הדוחות הכספיים מתייחסים למגזר הפעילות העיקרי של הקרן - ניהול קופות גמל לקיצבה לעמיתים שהצטרפו עד ליום 31 בדצמבר, 1994 לקרן פנסיה ותיקה (להלן - המועד הקובע).

על-פי תקנון קרן הפנסיה, העמיתים המבוטחים בפנסיה מקיפה זכאים לקיצבת זיקנה, נכות וקיצבה לשאיירי המבוטח והפנסיונר, הכל בהתאם ובכפוף להוראות תקנות הקרן.

בהתאם להחלטת הממשלה מיום 29 במרס, 1995 ותקנות מס הכנסה, קרן הפנסיה היא קרן סגורה. בהתאם להוראות הדין לא ניתן לצרף עמיתים חדשים לקרן הפנסיה, כמו גם ליתר קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים, אלא אם היו להם זכויות פנסיוניות בקרן פנסיה ותיקה אחרת שאינה מאוזנת על בסיס אישי או אצל מעביד שעל עובדיו חל הסדר פנסיה תקציבית לפני 31 בדצמבר, 1994 ולא חלפו עשרים וארבעה חודשים מאז הפסקת החברות בקרן הפנסיה, או ממועד הפסקת צבירת הזכויות לפנסיה תקציבית, וכל זאת בכפוף להוראות תקנון הקרן.

ד. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות

1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004, התשס"ג-2003 (להלן - חוק התכנית הכלכלית). במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבע, בין היתר: מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי. המטרה היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות" (כאמור בסעיף 78 לחוק הפיקוח).

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית סכומים בשיעור הקבוע בחוק הפיקוח מהתשלומים המועברים לעמיתים, האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה והקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2. ניהול הקרן

על-פי הוראות החוק יהיו למנהל המיוחד כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרן, לדירקטוריון, לועדות הדירקטוריון ולדירקטורים.

כפועל יוצא המנהל המיוחד הוא האחראי לניהול הקרן וכן להתוויית המדיניות ולפיקוח על דרכי ביצועה ועליו לפעול לביצוע הוראות חוק הפיקוח והגשמת מטרותיו.

עם מינוי של המנהל המיוחד חדלו מלפעול מוסדות הקרן וועדותיה, למעט ועדת השקעות חדשה שמונתה על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה.

כמו כן מונתה, בהתאם לחוק הפיקוח, לכל הקרנות הותיקות שבהסדר ועדת מינהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס. לועדת המינהלה כל הסמכויות הנתונות לועדת המנהלה, בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי אישור הדוחות הכספיים ומינוי רואה חשבון. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

תפעולה של הקרן מבוצע במיקור חוץ בהתאם להסכם ניהול שנחתם ביום 2 באפריל, 1996 בתחולה מיום 1 בינואר, 1996, בין נתיבות פנסיה בע"מ לנתיב ולפיו מספקת נתיבות לנתיב את כל השירותים הנדרשים להפעלת קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים של נתיב, לרבות שרותי כח אדם, שכר טרחה ליועצים ולנותני שירותים חיצוניים ועל שירותים שיידרש לטיפול בעמיתים ובגמלאים ולניהול אמצעי הקרן ומוסדות נתיב. עבור שירותים אלו זכאית נתיבות לקבל מנתיב דמי ניהול בהתאם לתקרה המותרת על ידי רשות שוק ההון. בשנת 2002 פרסם רשות שוק ההון תיקון להוראות לניהול קרנות פנסיה וותיקות, שנכנס לתוקף בשנת 2003, המפחית את תקרת ההוצאות (דמי ניהול) לשיעור שלא יעלה על 3.5% מדמי הגמולים השוטפים (מקודם 4%) בתוספת שיעור שלא יעלה על 1.5% מתשלומי הפנסיה השוטפים (מקודם 2.5%) וכן ש"ח מכל עמית שהקפיא את זכויותיו לתקופה העולה על שנה (מקודם - 20 ש"ח, צמוד למדד המחירים לצרכן).

ביום 30 בדצמבר 2004 רכשה הראל השקעות בביטוח בע"מ, מקבוצת הביטוח "הראל" את השליטה בנתיבות פנסיה בע"מ. הסכמי הניהול טרם הרכישה נשארו בתוקפם. שמה של נתיבות פנסיה בע"מ שונה ל-"הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ" (להלן-"הראל").

בסיכום דברים מיום 17.11.2014, נקבע כי תקופת מתן שירותי הניהול שיוענקו ע"י חברת הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ לקרן, תוארך עד ליום 28.2.2017. כמו כן הוסכם ע"י הצדדים על מתן הנחה של כ-20% בדמי הניהול, ביחס לאלו ששולמו בשנת 2013, וזאת החל מיום 30.6.2014. לאחר מועד סיום הארכה תהיה רשאית הקרן לסיים את ההתקשרות בהודעה מראש של 30 ימים.

החל משנת 2017 הועבר תפעול הקרן תחת "עמיתים" עם יתר קרנות הפנסיה שבהסדר.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי חשבונאות

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות והדיווח, אשר נקבעו בהתאם להוראות הממונה, ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים. עיקרי המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמה בדוחות הכספיים בעקביות, בכל התקופות המוצגות.

ב. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. מטבע הפעילות ומטבע הצגה
הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים, מטבע הפעילות של הקרן. מטבע הפעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקרן ואת עסקאותיה, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

2. עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ
עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך מאזן למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער, נזקים לדוח הכנסות והוצאות. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ ומוצגים לפי שווי הוגן מתורגמים מחדש למטבע הפעילות בהתאם לשער החליפין במועד שבו נקבע השווי ההוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים המוצגים לפי עלות מתורגמים לפי שער החליפין במועד העסקה.

3. פריטים כספיים צמודי מדד
נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינויים במדד המחירים לצרכן בישראל (להלן - המדד) ושאינם נסחרים בבורסה מוסדרת בישראל או בחו"ל, מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך מאזן, בהתאם לתנאי ההסכם.

ג. שערי החליפין וההצמדה

להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של הדולר של ארה"ב ושיעורי השינוי שחלו בהם:

שער החליפין היציג של הדולר-בש"ח	המדד בגין חודש נובמבר בנקודות (*)	ליום
3.845	220.7	31.12.2016
3.902	221.3	31.12.2015
3.889	223.4	31.12.2014
3.471	223.6	31.12.2013
שיעורי השינוי בשנת	%	%
2016	(0.30)	(1.46)
2015	(0.90)	0.33
2014	(0.10)	12.04
2013	1.91	(7.02)

(*) המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות

1. **מזומנים ושווי מזומנים**
שווי מזומנים כוללים פקדונות בתאגידים בנקאיים לזמן קצר, שתקפותם המקורית אינה עולה על שלושה חודשים ממועד הפקדתם ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.
2. **השקעות נכללו כדלקמן:**
- פקדונות בבנקים, אגרות חוב מיועדות מסוג מירון וערד**
לפי שווי הוגן המחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים
- ניירות ערך סחירים בארץ**
לפי שווי בבורסה ליום המאזן.
- מניות לא סחירות**
לפי הערכת שווי ליום המאזן.
- מקרקעין**
לפי שווי הוגן, על בסיס הערכת שמאי מקרקעין המבוצעת אחת לשנה לפחות.
- יתרות לא סחירות צמודות למדד המחירים לצרכן**
נכללות לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן.
- יתרות הנקובות במטבע חוץ או צמודות לשער מטבע חוץ**
לפי השער היציג לתאריך המאזן.
- רכוש אחר**
מוצג לפי עלות בניכוי פחת שנצבר.
3. **סיוע ממשלתי**
הסיוע הממשלתי נכלל במאזן לפי כללים שנקבעו בסעיף 78' לחוק הפיקוח (ראה גם ביאור 11 ד' - סיוע ממשלתי).
הסיוע הממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים נכלל בדוחות הכספיים במסגרת הנכסים והוא מתייחס לסיוע הממשלתי בגין אי העלאת בגיל פרישה נשים מגיל 64 לגיל 67.
4. **התחייבויות פנסיוניות**
ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתים פעילים, מוקפאים ולגמלאים כוללת את אומדן ההתחייבויות שנצברו ליום המאזן ואת עודף ההתחייבויות הצפויות להיצבר בעתיד בגין עמיתים פעילים על הערך הנוכחי של דמי הגמולים הצפויים להתקבל בגין אותם עמיתים.
ההתחייבויות מוצגות על פי דוח אקטוארי שנערך על ידי האקטוארית החיצונית ויקטוריה פטשניקוב. (בשנת 2015- האקטואר המוסמך אלון גבריאלי).
- ההתחייבויות הפנסיוניות מחושבות לפי ריבית היוון על פי טבלת ריביות משתנה לאורך השנים בהתאם לתשואת אג"ח ממשלתיות שנבחרו כמדגם מייצג, המשקפות תשואות חסרות סיכון הצפויות לאורך התקופה (להלן - ווקטור ריביות - ראה ביאור 11 א').
נתוני ההתחייבויות הפנסיוניות תואמים את הדוח האקטוארי. על כן, יש לראות בדוח האקטוארי המצורף כחלק בלתי נפרד מדוחות כספיים אלה.

ה. שיטת רישום דמי גמולים, תשלומים לגמלאים, נכים ושאירים

דמי גמולים ותשלומים לגמלאים, נכים ושאירים, נרשמים על בסיס צבירה. הכנסות מהשקעות ואחרות והוצאות, נרשמות על בסיס צבירה.

ו. אומדנים בעריכת הדוחות הכספיים

דוחות כספיים של קרנות פנסיה מושגים על אומדנים והנחות, שלהם השפעה מהותית על הנתונים המדווחים.

האמור מתייחס במיוחד להנחות המשמשות בקביעת המחויבות הפנסיונית. הנחות אלה מתייחסות, בין השאר, לתוחלת החיים בעתיד הן של המבוטחים והפנסיונרים והן של שאיריהם הזכאים לקבל קצבאות לאחר פטירת המבוטחים, לשיעור היציאה לנכות, לשיעור ההשתנות בעתיד של עליית השכר של העמיתים, להסדרי רציפות זכויות של עמיתים פעילים ושל עמיתים גמלאים, לאפשרות של שינויים בעתיד בתנאי הסדרי הגמלאות, להסתברות של פרישה של עמיתים בתנאים שאינם מזכים אותם בפנסיה, להקפאת זכויות, לעלויות התפעול המשוערות בעתיד של הקרן, לשיעור התשואה הצפוי על ההשקעות, לשיעור הניכוי הראוי של סכום המחויבות הפנסיונית בתנאי שוק משתנים וכדומה.

ההנחות האקטואריות הבסיסיות שלפיהן נמדדת המחויבות, נקבעו על ידי משרד האוצר ועל פי שינויים בהנחות כתוצאה ממחקרים שנעשו באישור ובהסכמת משרד האוצר.

לאור כל זאת, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות במידה משמעותית ביותר מהתוצאות המוצגות בדוחות הכספיים והמתבססות על פי האומדנים שנקחו.

ביאור 3: - נכסים לפי בסיס הצמדה

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ש"ח				
ליום 31 בדצמבר, 2016				
<u>רכוש שוטף</u>				
1,077,938	1	1,077,937	-	מזומנים ושווי מזומנים
42,044	-	42,044	-	חייבים ויתרת חובה
<u>השקעות</u>				
<u>ניירות ערך שאינם סחירים</u>				
598,266	-	-	598,266	אגרות חוב ממשלתיות
<u>ניירות ערך סחירים</u>				
65,551	-	65,551	-	אגרות חוב ממשלתיות
17,343	-	-	17,343	<u>מקרקעין</u>
5,088	-	5,088	-	<u>רכוש אחר</u>
124,000	-	-	124,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
1,930,230	1	1,190,620	739,609	סך כל הנכסים

ביאור 3: - נכסים לפי בסיס הצמדה (המשך)

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ש"ח				
ליום 31 בדצמבר, 2015				
רכוש שוטף				
643,163	1	643,162	-	מזומנים ושווי מזומנים
35,226	-	35,226	-	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
594,009	-	-	594,009	אגרות חוב ממשלתיות
143	-	143	-	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
274,644	-	245,585	29,059	אגרות חוב ממשלתיות
22,810	-	-	22,810	אגרות חוב אחרות
13,700	-	13,700	-	מקרקעין
4,837	-	4,837	-	רכוש אחר
133,000	-	-	133,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
1,721,532	1	942,653	778,878	סך כל הנכסים

ביאור 4: - מזומנים ושווי מזומנים

הרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2015	2016	
אלפי ש"ח		
-	1	מזומנים ושווי מזומנים
643,163	1,077,937	פקדונות לזמן קצר
<u>643,163</u>	<u>1,077,938</u>	

ביאור 5: - חייבים ויתרות חובה

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2015	2016	
אלפי ש"ח		
11,349	14,867	מעסיקים (הרכב להלן)
14,890	16,679	בגין פנסיות משותפות
1,513	1,108	צדדים קשורים (ראה ביאור 16)
2,412	2,305	אחרים
2,466	2,466	מוסדות
2,596	4,619	סיוע בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>35,226</u>	<u>42,044</u>	

ב. הרכב חובות מעסיקים:

ליום 31 בדצמבר		
2015	2016	
אלפי ש"ח		
9,490	13,500	בגין חודש דצמבר
213	217	לפני שנת הדוח
1,646	1,025	בשנת הדוח
-	125	המחאות לגביה
<u>11,349</u>	<u>14,867</u>	

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר		א. <u>הרכב:</u>
2015	2016	
<u>אלפי ש"ח</u>		
20,682	11,786	אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג מירון
573,327	586,480	אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג ערד ¹
594,009	598,266	
143	-	מניות וניירות ערך אחרים (ראה ג' להלן)
<u>594,152</u>	<u>598,266</u>	

¹- הכנסות מאגרות החוב המיועדות מסוג "ערד"

בהתאם להוראות האוצר שונתה שיטת ההצגה של אג"ח מיועדות מסוג ערד החל מיום 28 בדצמבר 2015.
בהתאם לשינוי הוצגו אג"ח מיועדות בשווי הוגן ללא התחשבות בפרמיית הסבסוד ממשלתית.
לפני שנת 2015 הוצגו אג"ח ערד לפי מודל השערוך שקבעה חברת "מרווח הוגן" הכולל פרמיית סבסוד ממשלתית כך שתזרים המזומנים המהוון בריבית המתאימה מהמטריצה, בתוספת פרמיית הסבסוד מביא למחיר אגרת החוב במועד ביצוע העסקה. פרמיה זו נשארת קבועה עד למועד פדיון הנכס, ומשמשת לצורך שיערוך האיגרת עד מועד פדיונה הסופי.
התוספת להכנסות בשנת 2015 אשר נובעות מהאג"ח המיועדות מסוג ערד עקב שינוי השיטה הנ"ל היא ב- 121,583 אלפי ש"ח.

ב. אגרות חוב שאינן סחירות

ליום 31 בדצמבר		1. <u>התפלגות אגרות החוב לפי מועד הפדיון</u> שלאחר תאריך המאזן.
2015	2016	
<u>אלפי ש"ח</u>		
16,424	16,235	תוך שנה
8,291	3,679	אחרי שנה ועד שנתיים
3,788	-	אחרי 3 שנים ועד ל- 4 שנים
-	270,493	אחרי 7 שנים ועד ל- 10 שנים
565,506	307,859	מעל 10 שנים ועד 15 שנים
<u>594,009</u>	<u>598,266</u>	

ליום 31 בדצמבר		2. <u>תקופה ממוצעת לפדיון</u>
2015	2016	
<u>שנים</u>		
10.76	10.11	צמודות למדד

ליום 31 בדצמבר		3. <u>תשואה ממוצעת משוקללת</u>
2015	2016	
<u>אחוזים</u>		
0.70	0.66	צמודות למדד

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ליום 31 בדצמבר		הערה	<u>מניות וניירות ערך אחרים</u>
2015	2016		
אלפי ש"ח			
-	-	1	חברות חלקות בנות שבבעלותן נכסי מקרקעין
-	-	2	קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וח.ב.ע - השקעות חברת עובדים בע"מ
143	-	3	מועדוני חברת כ.נ.ס בע"מ (בפרוק מרצון)
-	-	4	מרכז משען בע"מ
<u>143</u>	<u>-</u>		יתרה לסוף השנה

פרוט:

- חברות חלקות בנות שבבעלותן נכסי מקרקעין
הקרן מחזיקה במניותיהן של שתי חברות גוש חלקה בבעלות מלאה. בהתאם להוראות הממונה הוצגה ההשקעה במניות אלו במסגרת השקעה במקרקעין (ראה גם ביאור 8).
בתאריך 22 ביולי, 2015 קיבלו האספות הכלליות של החברות הבנות החלטה מיוחדת בדבר פירוק מרצון, מינוי מפרק והסמכתו להעביר את הזכויות במקרקעין לקרן הפנסיה. בסוף אותה שנה המגרשים הועברו לקרן.
- קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וחברת ח.ב.ע - השקעות חברת עובדים בע"מ
הקרן מחזיקה במניותיהן של ח.ב.ע השקעות חברת העובדים בע"מ ושל קרן השקעות חברת העובדים בע"מ.
רובן המכריע של המניות מוחזק על ידי חברה לנאמנות של חברת העובדים בע"מ.
להערכת הקרנות לערך הפדיון בעת פרוק אין ערך כלכלי ממשי.
- מועדוני חברת כ.נ.ס בע"מ (בפרוק מרצון)
הקרן מחזיקה 1/3 ממניות מועדוני חברת כ.נ.ס. בע"מ (להלן "כ.נ.ס.") ביחד עם שתי חברות נוספות. כ.נ.ס. תפעלה מועדון פנסיונרים פעיל במימון חלקי של המשתתפים בפעילות (הפנסיונרים) ובחלקו על ידי שלוש השותפות. המועדון כולל שתי קומות, כל אחת על שטח של כ- 300 מ"ר ומרתף ששטחו כ- 120 מ"ר.
ב- 11 בדצמבר 2016 החליט המפרק לחלק לכל בעלי המניות של החברה את יתרת המזומנים שנותרה בחברה.
- מרכז משען
מרכז משען בע"מ (להלן - "משען") היא חברה פרטית, ללא כוונת רווח, הרשומה ברשם ההקדשים הציבוריים מחודש פברואר, 2000, כחברה לתועלת הציבור.
בהתאם לתקנון משען זכותן של הקרנות כחבר רגיל, היא להשתתף ולהצביע באסיפה הכללית. זכויות הקרנות אינן ניתנות להעברה ואין להן זכויות ברווחים ובדיבידנדים שיחולקו, אם יחולקו, בעת פירוקה.
להערכת הקרנות, בהסתמך על חוות דעת כלכלית משפטית שקיבלו, לחברותן במשען אין ערך כלכלי ממשי אולם הן שומרות על זכותן להעלות טענות בעניין זה בעתיד.

ביאור 7: - ניירות ערך סחירים

ליום 31 בדצמבר		<u>הרכב:</u>	א.
2015	2016		
אלפי ש"ח			
22,810	-	אגרות חוב אחרות בארץ	
274,644	65,551	אגרות חוב ממשלתיות	
<u>297,454</u>	<u>65,551</u>		

אגרות חוב ב.

ליום 31 בדצמבר		1. <u>התפלגות לפי מועדי פדיון</u> לאחר תאריך המאזן
2015	2016	
אלפי ש"ח		
297,454	3,021	תוך שנה
-	44,706	אחרי שנה ועד שנתיים
-	17,599	אחרי שנתיים ועד ל- 3 שנים
-	225	אחרי 15 שנים (עד 2042)
<u>297,454</u>	<u>65,551</u>	

אגרות חוב

ליום 31 בדצמבר		2. <u>תקופה ממוצעת לפדיון</u>
2015	2016	
שנים		
0.67	1.76	בלתי צמודות

אגרות חוב

ליום 31 בדצמבר		3. <u>התשואה הממוצעת המשוקללת לפדיון</u>
2015	2016	
אחוזים		
0.36	0.30	בלתי צמודות

ביאור 8: - מקרקעין

ליום 31 בדצמבר		<u>מקרקעין- להלן התנועה</u>	א.
2015	2016		
אלפי ש"ח			
13,700	13,700	שווי לתחילת השנה	
-	3,643	עליית ערך	
<u>13,700</u>	<u>17,343</u>	שווי לסוף שנה	

ב. בתאריך 22 ביולי, 2015 קיבלו האספות הכלליות של החברות הבנות החלטה מיוחדת בדבר פירוק מרצון, מינוי מפרק והסמכתו להעביר את הזכויות במקרקעין לקרן הפנסיה. המגרשים הועברו לקרן בסוף שנת 2015.

הערכת השווי ליום 31 בדצמבר, 2016 בוצעה על ידי שמאי מקרקעין מוסמך, דרורי שקד (שנת 2015- נחמה בוגין).

ביאור 9: - רכוש אחר

סה"כ	תכנה (2)	טיוב נתונים (1)	<u>הרכב - 2016</u>	א.
<u>עלות</u>				
18,763	4,837	13,926	יתרה ליום 1 בינואר, 2016	
319	251	68	תוספות	
<u>19,082</u>	<u>5,088</u>	<u>13,994</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2016	
<u>פחת שנצבר</u>				
13,926	-	13,926	יתרה ליום 1 בינואר, 2016	
68	-	68	תוספות במשך השנה	
<u>13,994</u>	<u>-</u>	<u>13,994</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2016	
<u>יתרה מופחתת</u>				
<u>5,088</u>	<u>5,088</u>	<u>-</u>	ליום 31 בדצמבר, 2016	
	<u>-</u>	<u>33%</u>	שיעור הפחת השנתי באחוזים	

ביאור 9: - רכוש אחר (המשך)

סה"כ	תכנה (2)	טיוב נתונים (1)	הרכב - 2015	ב.
<u>אלפי ש"ח</u>				
<u>עלות</u>				
18,420	4,540	13,880	2015	יתרה ליום 1 בינואר, 2015
343	297	46		תוספות
18,763	4,837	13,926		יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015
<u>פחת שנצבר</u>				
13,880	-	13,880	2015	יתרה ליום 1 בינואר, 2015
46	-	46		תוספות במשך השנה
13,926	-	13,926		יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015
<u>יתרה מופחתת</u>				
4,837	4,837	-		ליום 31 בדצמבר, 2015
		33%		שיעור הפחת השנתי באחוזים

- במחצית הראשונה של שנת 2009 הסתיים פרויקט טיוב הנתונים. חברת די בי קיו שעסקה במתן שרותי טיוב לקרנות הפנסיה סיימה את פעילותה. בהתאם, הועמסה עלות הטיוב על הקרנות על פי משקלות סופיים ונרשמה בסעיף רכוש אחר. עד לשנת 2012 הופחתו עלויות הטיוב במלואם.
- מבטחים מחזיקה במלוא זכויות הבעלות והשליטה (100%) של אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (להלן-החברה) החברה נותנת שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן "מערכת מפנה"). לאחר תאריך המאזן התוכנה הופעלה בקרן.

ביאור 10: - התחייבויות שוטפות אחרות

ליום 31 בדצמבר		הרכב:
2015	2016	
<u>אלפי ש"ח</u>		
70,170	66,455	פנסיה לתשלום
-	486	צדדים קשורים (ראה ביאור 16)
79	114	פנסיות משותפות
2,542	2,623	מוסדות
1,982	7,314	אחרות
-	1,122	שיקים שלא נפרעו
74,773	78,114	

א. ההתחייבויות הפנסיוניות

1. ההתחייבויות האקטואריות

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2016 ו-2015 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, פנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרן.

הדוח נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן יקבעו לפי שיעורי ריבית שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית חסרת סיכון אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן - "ווקטור ריביות"). הווקטור נקבע על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר.

היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. מאחר ומשך החיים הממוצע של התחייבויות הקרנות ארוך יותר מאשר משך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו השינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור הריביות קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות. ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח.

הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחד לא יועלה לגיל 67, וזאת בשל הפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות. בהתאם להוראות סעיפים 78 ט (ב)(8) ו-78 יד (א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד (א)(1) לחוק הפיקוח.

בשנת 2016 הקרן קיבלה על חשבון הסיוע האמור לאותה שנה בסך של כ-11,806 אלפי ש"ח (שנה קודמת 2,820 אלפי ש"ח).

4. השהיה בהעלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62 לגיל 64

בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לעניין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסיוע הממשלתי.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל השהייה לעניין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין העברת הסיוע בשל השהיית ההעלאה של גיל הפרישה.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. התחייבויות הפנסיוניות (המשך)

5. **ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחד**
בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

6. **ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 10 לתקנון האחד**
במועד בו היה גיל פרישה אשה אמור להתחיל לעלות נקבעה השהיה נוספת. בינואר 2017 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 10 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך שבעה חודשים, החל בחודש ינואר 2017 ועד חודש יולי 2017. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2017. משמעותה של השהיה זו של שבעה חודשים היא גידול בהיקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-158 מיליוני ש"ח (ובקרן 4 מיליוני ש"ח). גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב השהיה לתקופה של 5 שנים שבוצעה בינואר 2012 (תיקון 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-1.9 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה (ובקרן 56 מיליוני ש"ח).

עלייה זו בהיקף התחייבויות הקרנות, כתוצאה מתיקון מס' 9 ו 10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון לפני סיוע ממשלתי. יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, בכפוף לאישורו של המפקח, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי.

נכון להיום ההנחה במאזני הקרנות הינה שגיל הפרישה לנשים יחל לעלות בהתאם למתווה שבנספח א' לתקנון. עם זאת, משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של 2.6 מיליארד ש"ח (ובקרן 67 מיליוני ש"ח) אשר יכול להביא להפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי ולהפחתת זכויות עמיתים הקרנות.

ביום 10 בינואר 2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20 במרץ 2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל פרישת הנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת ההמלצות ע"י שר האוצר וזאת עד יום 30 באפריל 2017 וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה לגיל 62. בעקבות החלטה זו, ביום 26 במרץ 2017, פנו הקרנות במכתב נוסף לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל פרישת הנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ 4.8 מיליארד ש"ח.

7. **המודל להעמסת דמי ניהול**

מאז שנת 2009 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן. במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות. אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרה לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, אשר אישר גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ליום 31 בדצמבר		ב. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות
2015	2016	
מיליוני ש"ח		
		התחייבויות פנסיוניות צבורות:
10,904	10,847	לפנסיונרים
5,771	5,980	לעמיתים פעילים
2,607	2,526	לעמיתים מוקפאי זכויות
<u>19,282</u>	<u>19,353</u>	
		התחייבויות עתידיות:
2,101	1,580	זכויות שייצברו לעמיתים פעילים
(1,212)	(1,082)	בניכוי דמי גמולים עתידיים
<u>889</u>	<u>498</u>	
<u><u>20,171</u></u>	<u><u>19,851</u></u>	

ג. הערות והמלצות אקטואר

החישובים בדוח האקטוארי התבססו על נתונים מקבצים שנשלפו ליום 31 באוקטובר 2016. החבות האקטוארית הותאמה ליום 31 בדצמבר 2016 על בסיס ההנחות במודל.

אומדן סיוע ממשלתי ישיר – בהתאם להחלטת הממשלה הקרנות צפויות לקבל את חלקם היחסי בתמיכת המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. החלוקה הסופית תיקבע ע"י הממונה. בשלב זה הסיוע הישיר המופיע בדוח האקטוארי נקבע בחלוקה רעיונית לצורך המאזן הנוכחי בלבד. הדוחות האקטואריים מצורפים לדוחות הכספיים וכוללים מידע מפורט בעניין הערכה האקטוארית. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ד. סיוע ממשלתי

1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

ביטוי בדוחות לשנים 2016 ו-2015 של גובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן - ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 3-3-2006 וחוזר 3-3-2010, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירוץ" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

א. התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:
השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.
סבסוד זה בסך 170 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (המשך)

ב. סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד:
על פי תקנות ההשקעה הקרן מחויבת לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיה.
הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרן במועד בו תרד אחזקתה באג"ח מיועדות לשיעור נמוך מ- 30% כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרן.
השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרן באגרות חוב מיועדות כולל "מירוץ") לבין ווקטור ריביות.
סבסוד זה בסך 969 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אלא מהווה סיוע ממשלתי נוסף.
(שנה קודמת- 859 מיליוני ש"ח).

2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר

א. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של כ- 16,024 מיליוני ש"ח (שנה קודמת כ- 16,687 מיליוני ש"ח).
מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה מיום 17 באוגוסט 2005), הקרן בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 4-3-2006, רושמת כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויות הפנסיוניות.
מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גרעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.
גובה הסיוע גם כפוף לשינויים בגובה התחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל: פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות).
אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

ב. קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהוון של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרן, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרן. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק.
אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרן עולה על סכום הגרעון של הקרן, תאוזן הקרן באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי. במצב זה תהא רשאית הקרן, כפוף לקבלת אישורים מתאימים, להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע.

ג. הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הגרעון הנ"ל מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ- 198 מיליארדי ש"ח. בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
 2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.
- הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרן הינו הסכום על פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

א. המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, וזאת בהתאם לטיטוט הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח למנהלת המיוחדת דאז ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיטוט הכרעה").

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)
2015	2016	
מיליוני ש"ח		
78,300	78,300	הסיוע הממשלתי
10,378	10,378	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
67,922	67,922	הסיוע הממשלתי הישיר
		פחות: סיוע שהתקבל
(21,849)	(23,528)	סיוע ישיר
(9,816)	(10,000)	סיוע עקיף
(31,665)	(33,528)	סה"כ סיוע שנתקבל
46,635	44,772	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (יד) לחוק במחירי 1.1.2003 (*)

(*) על פי סעיף 78 יד' (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום המאזן
2015	2016	
מיליוני ש"ח		
158,239	164,084	הסיוע הממשלתי
20,973	21,748	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
137,266	142,336	הסיוע הממשלתי הישיר
		פחות: סיוע שהתקבל
(44,154)	(49,304)	סיוע ישיר
(19,838)	(20,955)	סיוע עקיף
(63,992)	(70,259)	סה"כ סיוע שנתקבל
94,247	93,825	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (יד) לחוק במחירי יום המאזן.
138,329	138,107	סה"כ שווי הוגן של יתרת הסיוע הממשלתי

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

ב. "ערך הסובסידיה" בסעיף 78 יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו-ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%.

בהתאם לסעיף 78 יד (ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון במשרד האוצר, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד (ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות למשרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה, להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניינן (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות.

1. העברות ישירות לקרן בנין לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 391.8 מיליוני שקלים בערכים שוטפים. בנושא זה הייתה קיימת מחלוקת בין קרנות הפנסיה לבין משרד האוצר. לגישת קרנות הפנסיה הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977). בטיוטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח יכלול הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003.

2. שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון- לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת עם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%. החלופה שעלתה על ידי משרד האוצר היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%. נכון ליום 31 בדצמבר, 2016, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 554 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך.

בטיוטת ההכרעה מובאת החלופה שהעלה משרד האוצר כאמור.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

3.2 מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה מעודכנת של המדינה, לפיה מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה הוא ביום 1 ביוני, 2003.

4. הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003. בערך הסובסידיה- לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה אינו כולל ריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003, בהתאם להוראות סעיף 78 יד לחוק הפיקוח. משרד האוצר העלה אפשרות כי אגרות החוב האמורות יכללו בחישוב ערך הסובסידיה. נכון ליום 31 בדצמבר, 2016, ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות האג"ח האמורות עשוי להגיע לכ-1,440 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת עמדת משרד האוצר כאמור.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה. בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפרוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיטת ההכרעה. למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות.

4. התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (ט)(8) לחוק הפיקוח

בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (א') לעיל.

לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך. התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטואריים בקרנות. התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל.

הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2016 מסתכם לסך של 5,608 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 5,617 מיליוני ש"ח).

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ה. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיוטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 10טו7, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין:

- (א) גרעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
 - (ב) גרעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.
- בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שווי העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ- 31.7 מיליארדי ש"ח.

ערך פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2016, עומד על סך של 30,812 מיליוני ש"ח (כ-171 מיליוני ש"ח לקרן).

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2016 לכ- 19,812 מיליוני ש"ח (כ-1,007 מיליוני ש"ח לקרן).

1. יתרת גרעון הקרן

- 1 הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק, אלמלא הסיוע הממשלתי היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך 18,294 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 18,833 מיליוני ש"ח). גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 460 מיליוני ש"ח.
- 2 מדובר באומדן של יתרת גרעון הקרן. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).
- 3 הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מסך הסבסוד הממשלתי ששווי המהוון לפי וקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ- 198 מיליארדי ש"ח, שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתיד להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,608 מיליוני ש"ח. (יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).
- 3 הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 4.8% במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.
- 4 הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרן פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.
- 5 מערכת הנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד, בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של הנחות, כגון: שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד.
- 6 השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרן.
בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן.
ביום 28 בינואר, 2014 התקבל אישור ממשרד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות. מאזן 31 בדצמבר 2016 נערך בהתאם להנחות המעודכנות.
- 7 יום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון על עדכון לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013. עדכון לוח תזרימי המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרימי המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.
- 8 בשנת המאזן העבירו הקרנות שבהסדר לממונה, נתונים דמוגרפיים לצורך השלמת מחקר תמותה למבוטחים ולפנסיונרים, נתונים אלו ונתונים נוספים שהתקבלו מקרנות פנסיה נוספות במשק, נועדו להשלים מחקר תמותה שעל בסיסו יועבר נייר עמדה עם המלצות לגבי שיעורי התמותה בקרנות הפנסיה. נייר העמדה של האוצר צפוי לצאת במהלך שנת 2017. בכוננתנו לבחון את ההמלצות ואת שיעורי התמותה אשר יפורסמו בנייר העמדה, בהתאם לתוצאות הבחינה נקבע את שיעורי התמותה למאזנים הבאים.

ביאור 12: - הכנסות מהשקעות

הרכב:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
באלפי ש"ח		
		<u>מניירות ערך שאינם סחירים</u>
* 140,716	15,145	מאגרות חוב ממשלתיות מיועדות
(1)	(13)	מניות וניירות ערך אחרים
<u>140,715</u>	<u>15,132</u>	
		<u>מניירות ערך סחירים</u>
1,432	1,045	מאגרות חוב ממשלתיות
-	875	מאגרות חוב אחרות
<u>1,432</u>	<u>1,920</u>	
		<u>ממקרקעין ורכוש קבוע</u>
(828)	3	דמי שכירות - בניכוי הוצאות
-	3,643	עליית (ירידת) ערך
<u>(828)</u>	<u>3,646</u>	
<u><u>141,319</u></u>	<u><u>20,698</u></u>	

*ראה ביאור 6 א.

ביאור 13: - הכנסות אחרות, נטו

הרכב:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
אלפי ש"ח		
82	7	ריבית פיגורים מעסיקים
9	(35)	אחרים
-	113	עמלות פרישה מוקדמת
<u>91</u>	<u>85</u>	

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		ההרכב:
2015	2016	
אלפי ש"ח		
10,000	10,040	הוצאות דמי ניהול - הראל קרנות פנסיה בע"מ
-	313	שכר ונלוות
339	389	הוצאות הנהלה וכלליות
629	681	מחשוב, נטו
46	68	הפחתת רכוש אחר
<u>11,014</u>	<u>11,491</u>	

ביום 20 בספטמבר 2007 נחתם באישור וועדת המנהלה הסכם בין כל 8 הקרנות שבהסדר, שמטרתו לעגן משפטית את התפעול המשותף של הקרנות במציאות של איחוד תפעולי.

ההסכם נועד להסדיר את הנושאים הבאים:

1. עבודתם של כלל עובדי הקרנות, שכל אחד מהם מועסק ע"י קרן ספציפית, עבור כלל הקרנות.
2. העמסת עלויות התפעול המשותף וכללי ההתחשבות בין הקרנות.
3. תחימת האחריות המשפטית בין הקרנות בנושא התפעול.

מ-2008 הועמסו כלל הוצאות הניהול על הקרנות השונות בהתאם למודל ההעמסה המפורט בהסכם- ראה ביאור 11א.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות

א. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרן, ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרן הפנסיה ותביעות אחרות. להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור זה, כתביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרן או שלא ניתן להעריך את סיכויי הצלחתן, ועל כן לא נרשמה בגינן הפרשה בדוחות הכספיים.

ב. גביית חובות מעסיקים - חוק הגנת השכר, התש"ח-1958 מטיל אחריות על קרן הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטה הקרן בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרן פועלת לגביית החובות מול המעסיקים. קיימות תביעות נוספות שהקרן הינה צד להן, אשר נובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות, במלואן. ראה ביאור 5 (ב) לעיל.

ג. טיוב נתונים

לצורך ביצוע טיוב נתונים לנתוני עמיתי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, ביום 2 במאי 2004 התקשרה חברת די.בי.קיו נתונים איכותיים בע"מ (להלן בביאור זה - "החברה") בהסכם (להלן - "ההסכם") עם חברה שהציגה את עצמה כממציאת שיטה ומתודולוגיה מיוחדת לטיוב נתונים ומנהלה (להלן - "הצד השלישי" או "DCL"). על יסוד מצגים אלה התקשרה החברה עם הצד השלישי לרכישת זכויות השימוש בשיטת טיוב הנתונים. על פי ההסכם, מדובר בשיטה לטיוב מסות נתונים באופן המבוסס על פיצוח מאגר המידע וטיובו בפס ייצור מושתת מערכות תומכות ומערכות מומחה, בתהליך של הצפת שגיאות באופן ממוכן, דחיפת מנות עבודה למטייבים הדיוטות, אשר רמת הידע והניסיון שלהם אינם מגיעים לרמתו של איש התוכן של הלוקוח וכאשר השיטה מבטיחה את השלמת הפער בידע לצורך הטיוב (להלן - "השיטה").

על פי ההסכם, החברה רשאית להשתמש בשיטה אך ורק לטובת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ובכפוף לתנאים שנקבעו בהסכם.

על פי ההסכם, התמורה בגין השימוש בשיטה (מעבר לסכומי המקדמות הקבועות בהסכם), היתה אמורה להיות מסוכמת בין הצדדים עד ליום 31.12.05, והיא מבוססת על רבע מהחיסכון הנובע מהערכת הפרש עלויות הטיוב על פי הרעיון למול עלויות טיוב אלטרנטיביות; בתוספת - רבע מהחיסכון הפוטנציאלי בעלויות תפעול ישירות ועקיפות בקרנות שבהסדר הצפוי על פני חמש שנים לאחר השלמת הטיוב כתוצאה מטיוב נתוני עמיתי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר על בסיס הרעיון, לעומת עלויות התפעול באותן שנים אילו היה הטיוב מבוצע בגישה המסורתית (להלן - "המחיר המוסכם").

ביום 6.7.06, בעקבות ממצאי בדיקה שנערכה על ידי חברת ייעוץ מטעמה של החברה לגבי יחודיות הפתרון, הודיעה החברה לצד השלישי על ביטול ההסכם שכן נכרת תוך הטעיה, אי גילוי עובדות והצגת מצגי שווא חמורים, ותוך ניסיון חסר תום לב לקבל במרמה ובתחבולה סכומי עתק שהצד השלישי אינו זכאי להם בתגובה הודיע הצד השלישי כי הוא דוחה את הודעת הביטול.

ביום 30.10.06 הגישה החברה לבית משפט השלום בתל אביב תביעה כנגד הצד השלישי להשבת מלוא הסכומים ששולמו להם מכוח ההסכם וזאת עקב ביטול ההסכם כאמור לעיל. סכום התביעה עומד על 1,118 אלפי ש"ח (להלן - תביעת החברה").

ביום 28.5.07 הגיש הצד השלישי תביעה לבית משפט המחוזי למתן צו המצהיר כי החברה ביטלה את ההסכם שלא כדין, כי ההסכם תקף וכי עליה להתייצב בפני בורר לשם קביעת המחיר המוסכם (להלן - "תביעת הצד השלישי"). בנוסף, הוגשה כנגד החברה בקשה לצו מניעה זמני.

ביום 8.7.07 קבע בית המשפט בבקשה לצו מניעה, כי לא ניתן להשתמש, לגלות, להעביר או ליישם את שיטת טיוב הנתונים מלבד לצורכי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. תוקפו של צו המניעה הותנה בהפקדה של 50,000 ש"ח על ידי הצד השלישי.

ביום 9.9.07 הגישה החברה כתב הגנה מטעמה בתביעת הצד השלישי. בהחלטת בית המשפט המחוזי מיום 7.10.08 אוחד הדיון בתביעת החברה עם הדיון בתביעת הצד השלישי.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ג. טיוב נתונים (המשך):

בעקבות דיון שנערך בבית המשפט ביום 18.3.09 הוסכם על הצדדים לקיים בוררות ביניהם על מכלול השאלות המצויות במחלוקת בין הצדדים, לרבות שאלת תוקפו של ההסכם, בפני שופט בית המשפט העליון בדימוס.

בהסכמת הצדדים, התמנה השופט (בדימוס) יעקב טירקל לשמש כבורר במחלוקת בין הצדדים.

במסגרת הליכי הבוררות הוגש ביום 1.11.2009 כתב תביעה מטעם DCL לתשלום סך של 193,604,750 ש"ח (לפי הערכה).

החברה הגישה כתב הגנה במסגרתו טענה החברה, בין היתר, כי DCL ובעלי השליטה בה הציגו מצגי שווא בדבר קיומה של שיטה ייחודית לטיוב נתונים שפותחה, כביכול, על ידם, נוסח ההסכם לא הובא לאישור האורגנים הנדרשים בחברה טרם חתימתו לצורך אישור נוסחו והתחייבויות החברה על פיו והוא עומד בסתירה להסכם קודם שנחתם בין הצדדים. עוד טענה החברה כי בפועל לא בוצע על ידי DCL טיוב נתונים מוצלח.

במקביל, הגישה החברה כתב תביעה מטעמה כנגד DCL על סך של 12,500,000 ש"ח בגין הנזקים שנגרמו לה כתוצאה ממצגי השווא שהוצגו לה על ידי DCL ובעל השליטה בה וההתנהלות המקצועית הכושלת שלהם. נכון למועד הדיווח, מצויה הבוררות בשלביה המקדמיים.

ביום 22 באפריל 2013 התקיימה ישיבת בוררות בין הצדדים, שבמהלכה הביע הבורר, כב' השופט (בדימוס) יעקב טירקל, את רצונו להשתחרר מתפקיד זה מטעמים שאינם נוגעים להליך הבוררות. לאחר דין ודברים בין הצדדים בעקבות ההודעה כאמור, הוסכם כי כב' שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) אילה פרוקצ'יה, תשמש כבוררת בהליך.

במהלך שנת 2015 הוגשו תצהירי עדות ראשית מטעם DCL ומטעם החברה. הצדדים הגישו תצהירי עדות וחוות דעת מומחה מטעמם, והתיק מצוי בעיצומו של שלב ההוכחות.

ד. בג"ץ 2944/10 אברהם קוריציקי נגד מדינת ישראל ומבטחים

ביום 20 במאי 2009 ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בתיק עע 754/05, 756/05, 611/06 ו-496/06 אברהם קוריציקי ואח' נגד מדינת ישראל, מבטחים ואח'. בפסק הדין נדון ההסכם להבטחת רציפות זכויות הפנסיה במעבר עובדים משרות המדינה לקרנות הפנסיה של ההסתדרות ומהקרנות לשרות המדינה (להלן: "הסכם הרציפות").

בפסק הדין נקבע (בדעת רוב), בין היתר, כי הוראות בהסכם הרציפות, שעל פיהן יש לחשב את המשכורת הקובעת בקרן הפנסיה הוותיקה על פי המשכורת הקובעת בעת פרישתו של העובד משירות המדינה, מנוגדות להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולתקנון האחיד. בהתאם לכך, נקבע בפסק הדין כי אין לפעול על פי הוראות אלה בהסכמי הרציפות שאינם מתיישבות עם הוראות הדין כאמור, וזאת בשל ההעדפה שנקבעה בהוראות חוק הפיקוח לעניין הסדר קרנות הפנסיה הוותיקות והעקרונות שעליהם הוא מבוסס על האמור בכל דין או הסכם, לרבות הסכם קיבוצי.

ביום 18.4.2010 הוגשה עתירה לבג"ץ (בג"ץ 2944/10 אברהם קוריציקי נגד מדינת ישראל ומבטחים) כנגד פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, אשר במסגרתה מבקש העותר כי יבוטל פסק הדין האמור ותאומץ דעת המיעוט שניתנה בו. לחילופין, העותר מבקש כי פסק הדין יחול רק לגבי זכויות העותר שנצברו לאחר אוקטובר 2003, ולחילופין כי המדינה תשלם לעותר את מלוא הפנסיה המחושבת לפי המשכורת הקובעת האחרונה במדינה בגין מלוא תקופת עבודתו על פי הסכם הרציפות, וללא קשר לגובה השתתפותה של מבטחים בפנסיה של העותר. לתוצאותיה של עתירה זו השלכות לגבי סכסוכים תלויים ועומדים בערכאות ומחוצה להן בסוגיית חישוב הקצבאות ברציפות זכויות לפי הסכמי הרציפות עם גופים חיצוניים.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ד. בג"ץ 2944/10 אברהם קוריציני נגד מדינת ישראל ומבטחים (המשך)

ביום 13.10.2015 ניתן על ידי בג"ץ פסק הדין בעתירות ובמסגרתו התקבלו העתירות בחלקן תוך קביעה כי הוראות הסכם הרציפות בין הקרנות לבין המדינה גוברות על הוראות פרק ז' לחוק הפיקוח והתקנון האחד שהותקן מכוחו. כפועל יוצא מהכרעה זו, נקבע על ידי בג"ץ כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להשתתף בקצבאות עמיתיהן שעברו לעבוד בשירות המדינה שלא על פי השכר המבוטח בקרנות בלבד אלא על פי שכר קובע המחושב ביחס לכל תקופת העבודה הנהנית מרציפות הזכויות, לרבות תקופת העבודה בשירות המדינה. נקבע כי חישוב השכר הקובע האמור ייערך על פי שילוב של שיטת שלוש שנים אחרונות ושיטת ממוצע יחסי שכר או על פי שיטת ממוצע יחסי השכר בלבד, בהתייחס לכל קרן וכאמור בתקנונה ובהתייחס לנתוני ההשתכרות בכל תקופת העבודה שברציפות. ביום 23.2.2016 ניתנה החלטת המשנה לנשיאה, השופט רובינשטיין, לפיה אין להיעתר לעתירות שהגישו הקרנות והמדינה לדיון נוסף בפסק הדין. יישומו של פסק הדין על ידי הקרן במתכונתו הנוכחית כפוף להמצאת נתוני השתכרות ורכיבי שכר מתקופת עבודתם של העמיתים בשירות המדינה. נתונים אלה אינם בידי הקרן ובהעדרם לא יתאפשר לקרן לערוך תחשיב קצבה על פי הקבוע בפסק הדין. הקרן פועלת מול הגורמים המתאימים בשירות המדינה על מנת לקבל את הנתונים הנחוצים כאמור. לפי הערכה אקטוארית, יישום פסק הדין הגדיל את היקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות הוותיקות המהוות צד להסכם הרציפות עם המדינה, בהיקף כולל של כ-1,130 מיליוני ש"ח. העותר פנה לבג"ץ בבקשה דחופה למתן הנחיה ו/או הבהרה ו/או קביעת לוחות זמנים לצורך יישומו של פסק הדין שניתן. טרם ניתנה החלטה בבקשה וטרם ניתנה עמדת מטעם קרנות הפנסיה. בנסיבות העניין, הנהלת הקרן מקדמת מול המדינה הליכים ליישום הוראות פסק הדין כמתחייב ממנה.

ה. ע"ע 56059-05-15 – ערעורם של שני מרצים וארגון הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטה העברית בסוגיית קביעת השכר הקובע
להשתתפות הקרנות בקצבה המשולמת על ידי האוניברסיטאות בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות הוותיקות לאוניברסיטאות.

התובעים צברו זכויות בקרנות הפנסיה של מבטחים ומקפת ולאחר מכן, בפנסיה תקציבית מעבודתם באוניברסיטה. במסגרת תביעה שהתנהלה בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים טענו התובעים כי יש לחשב את השתתפות הקרנות בקצבה המשולמת להם מהאוניברסיטה שלא על פי תקנון קרן הפנסיה אלא בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטה. הקרנות צורפו על ידי האוניברסיטה כצדדים שלישיים להליכים.

בעקבות פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה, אשר דחה את התביעה, הגישו התובעים ערעור לבית הדין הארצי לעבודה. לטענת הקרנות, יש לאבחן את הלכת קוריציני שניתנה בבג"ץ מעניינם של התובעים, בהיותה הלכה הרלבנטית אך ורק להסכם הרציפות שבין המדינה לקרנות ומשכך, לא ניתן להחילה על הסכמי רציפות אחרים כדוגמת הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטאות, לרבות ההוראות הרלבנטיות, הנוגעות לאופן חישוב השכר הקובע, כפי שנקבעו בהסכמים אלו ובפרשת קוריציני. ביום 3.3.2016, הורה בית הדין הארצי לעבודה לצרף להליך הערעור את המדינה, המפקחת על הביטוח וכן את האוניברסיטאות הרלבנטיות להסכם הרציפות שבינן הקרנות. בין לבין צורפו ארגוני הסגל של אוניברסיטת ת"א, הטכניון, אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת בן גוריון וארגון העובדים המדעיים של מכון ויצמן למדע להליך. בדיון שנערך בפני בית הדין הארצי הוצע לצדדים לנהל מ"מ להתאמת הסכם הרציפות כאמור בסעיף 63א לתקנון. קרנות הפנסיה והמדינה הודיעו לבית הדין כי אינן מסכימות לנהל מ"מ וכי פעולת הקרנות בהתאם לתקנון מהווה למעשה את ההתאמה אליה כיוון הסעיף התקנוני. בית הדין צריך לתת החלטה בדבר המשך ההליכים, או ליתן פסק דין. לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה בערעור זה עשויה להיות השפעה ישירה על היקף תחולתה של הילכת קוריציני שנקבעה בבג"ץ גם על הסדרי רציפות אחרים שהקרנות הוותיקות צד להן, מלבד הסדר הרציפות שבינן לבין המדינה.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

1. עלי יסיף נ' אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בן-גוריון וקרן מקפת בסוגיית קביעת השכר הקובע (המשך)

להשתתפות הקרנות בקצבה המשולמת על ידי אוניברסיטת תל-אביב מכוח הסכם הרציפות שבין הקרנות הוותיקות לאוניברסיטאות.

התובע צבר זכויות בקרנות הפנסיה של מבטחים ומקפת ולאחר מכן, בפנסיה תקציבית מעבודתו באוניברסיטת תל-אביב. במסגרת תביעתו טוען התובע כי יש לחשב את השתתפות הקרנות בקצבה המשולמת לו מהאוניברסיטה שלא על פי תקנון קרן הפנסיה אלא בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטה. הקרנות צורפו על ידי האוניברסיטה כצדדים שלישיים להליכים.

לטענת הקרנות, יש לאבחן את הלכת קוריצקי שניתנה בבג"צ מעניינו של התובע, בהיותה הלכה הרלבנטית אך ורק להסכם הרציפות שבין המדינה לקרנות ומשכך, לא ניתן להחילה על הסכמי רציפות אחרים כדוגמת הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטאות, לרבות ההוראות הרלבנטיות, הנוגעות לאופן חישוב השכר הקובע, כפי שנקבעו בהסכמים אלו ובפרשת קוריצקי. בנסיבות אלה, נטען על ידי מקפת כי בדין חושבו זכויותיו של התובע לצורכי השתתפות בקצבה המושלמת לו על ידי אוניברסיטת תל-אביב על בסיס הוראות התקנון בלבד.

לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה בתביעה זו עשויה להיות השפעה ישירה על היקף תחולתה של הילכת קוריצקי שנקבעה בבג"צ גם על הסדרי רציפות אחרים שהקרנות הוותיקות צד להן, מלבד הסדר הרציפות שבינו לבין המדינה.

2. בג"ץ 2959/11 - עתירת קרן הפנסיה עתודות הותיקה וקרן הע"ל ואח' נגד שר האוצר, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ואח' - בעניין "כרית הביטחון"

ביום 13.4.2011 הוגשה על ידי שתי קרנות פנסיה ותיקות שאינן בהסדר, "עתודות" ו"הע"ל" והעמיתים של אותן קרנות, עתירה לבג"צ התוקפת את ההחלטה להחיל הסדר של כרית ביטחון לקרנות שבהסדר בלבד ולא להחיל הסדר זה או דומה עליהן - קרנות פנסיה ותיקות שאינן מצויות תחת הסדר ההבראה - אף שהמדינה חדלה להנפיק גם להן אגרות חוב מיועדות מסוג מירון. לטענת העותרות, לנוכח החלטת שר האוצר הן מופלות לרעה בידי המדינה, ולכן יש לחייב את המדינה להקנות גם להן מנגנון הגנה באופן דומה להסדר כרית הביטחון שנקבע לקרנות שבהסדר.

במסגרת תשובתה המקדמית לעתירה, הדגישה המדינה כי אין מדובר בהסדר מפלה. לטענת המדינה, קביעת כרית ביטחון לקרנות שבהסדר היא חלק מן הרפורמה שהוחלה עליהן, ובמסגרתה, בין היתר, הוחלפו ההנהלות הקודמות של הקרנות שבהסדר במנהלים מיוחדים, נקבע תקנון אחיד לאותן קרנות ונקבעה השתתפות העמיתים בהסדר ההבראה בהיקפים כספיים ניכרים (שעומדים על כשליש מהיקף ההסדר). בהתאם לכך, ההודעה העקרונית על מתן כרית הביטחון לקרנות הפנסיה שבהסדר ניתנה במטרה לתת מענה לחשש בדבר הגדלת הנטל שכבר הושת על עמיתי אותן קרנות. מאידך, הקרנות הוותיקות שאינן בהסדר לא נכללו בהסדר ההבראה האמור, על כלל הצעדים שנכללו בו, לרבות לעניין היקף השתתפות העמיתים בצמצום הגירעון האקטוארי, וחרף האמור המדינה מעניקה הטבה לאותן קרנות בשל ההחלטה לחדול מהנפקת אגרות חוב מיועדות מסוג מירון, וזאת באמצעות הבטחת תשואה שנתית מאוצר המדינה בהיקף של 1.57% על נכסיהן.

כמו כן, טענה המדינה בתשובתה המקדמית כי העתירה מוקדמת, שכן המדינה החליטה למסד את מתן כרית הביטחון בחוק באמצעות תיקון לפרק ז' לחוק הפיקוח על הביטוח, וכי לעותרים תהא זכות להביע את עמדתם להצעת החוק שתפורסם במסגרת הליכי החקיקה. המדינה הבהירה בתשובתה המקדמית לעתירה כי במסגרת אותה חקיקה, יעוגנו המלצות "ועדת ברנע" לעניין מתן כרית הביטחון לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, וזאת לאחר שתיערך בחינה בנוגע להמלצות שהוצעו לוועדה ושלא נכללו בדוח הסופי מטעמה מיום 3.5.2011, לרבות לעניין התאמת גובה כרית הביטחון לירידה בסך התחייבויות הקרנות הוותיקות שבהסדר, ככל שהיחס בין תקרת כרית הביטחון לבין סך ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות עולה על שיעור מסוים.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ז. בג"ץ 2959/11 - בעניין "כרית הביטחון" (המשך)

הקרנות שבהסדר לא היו צד לעתירה במועד הגשתה, ואולם במסגרת תשובתה המקדמית לעתירה הודיעה המדינה כי יש מקום לצרף את הקרנות שבהסדר מאחר שמתן מנגנון הגנה כגון הסדר כרית ביטחון לקרנות שאינן בהסדר, ככל שהעתירה תתקבל וככל שההיקף הכולל של כרית הביטחון המתוכנן לא יגדל, יבוא על חשבון גודל כרית הביטחון שניתנה לקרנות שבהסדר. בנסיבות אלה, הורה בג"צ ביום 31.7.2011 על צירופן של הקרנות שבהסדר לעתירה. יצוין כי בהמשך להודעה זו של המדינה, הקרנות שבהסדר דוחות כל טענה לעניין אפשרות הקטנתו של הסכום המרבי שהוקצה זה מכבר לכרית הביטחון (סך כולל של 11.32 מיליארד ש"ח), ואשר הובא ופורט בעמדות שהציג הדרג המקצועי במשרד האוצר לקרנות שבהסדר בשנים 2009 ו-2010, בהנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ובהמלצות "ועדת ברנע", וכפי שפורט וחושב בהתאם להנחיות הממונה כאמור בדוחות האקטואריים של הקרנות שבהסדר לשנת 2008 ואילך, והן שומרות על טענותיהן לעניין זה.

במהלך חודש אפריל 2012 הוגשה תגובתן המקדמית של הקרנות שבהסדר לעתירה ובמסגרתה העלו הקרנות שורה של טעמים מדוע, לטענתן, אין כל בסיס להשוואה שמבקשים העותרים לערוך בעתירתם בין הקרנות שאינן בהסדר לבין הקרנות שבהסדר. במסגרת תשובתן טענו הקרנות שבהסדר, בין היתר, כי מאחר ש"כרית הביטחון" היא חלק מהסדר ההבראה של הקרנות מראשיתו, הרי שאין מקום לבחון אותה במנותק מן ההסדר, כמו גם את תרומת העמיתים להבראת הקרנות הללו. כמו כן, טענו הקרנות שבהסדר בתגובתן כי ממילא מעניקה המדינה לקרנות שאינן בהסדר סיוע כספי מהותי בגין הפסקת הנפקת אג"ח מירון. כן ציינו הקרנות בתשובתן כי החלת כרית הביטחון נובעת מהתחייבות מנהלית תקפה ומחייבת ומהנחיות הממונה בעניין זה, וכי בהתבסס על כל אלה נרשמת כרית הביטחון במאזני הקרנות החל משנת 2008 ועד עתה. בהתאם לכך, אין בסיס לטענת המדינה להפחתת סכומי "כרית הביטחון", ככל שתתקבל העתירה. בנסיבות אלה, ביקשו הקרנות שבהסדר בתגובתן לדחות את העתירה שלטענתן, הינה עתירה תקציבית בלבד המבוססת על טענת אפליה חסרת בסיס.

לבקשת העותרים ובהסכמת המשיבים, נדחה הדיון בעתירה לאור המגעים שמתנהלים בסוגיה בין המדינה לבין הקרנות שאינן בהסדר. ביום 15.10.2012 הגישה המדינה הודעת עדכון לבית המשפט העליון, שבמסגרתה הודיעה כי גובשה הצעת חוק בסוגיה זו, אשר הליכי החקיקה לגביה טרם הושלמו. לאור הליכי החקיקה המתנהלים בסוגיה הנדונה, מושהה הדיון בפני בג"צ.

פירוט נוסף בעניין "כרית הביטחון" - בביאור 11(ה) לעיל.
בתאריך 29.1.2017 התקבלה הצעת החוק הממשלתית והסתיימו הליכי החקיקה בנושא.
לאור סיום הליכי החקיקה על המדינה לתת עמדה מטעמה עד לחודש 4.2017, אולם סביר להניח כי העותרים ימחקו את העתירה.

ח. תביעת אליהו קריצ'מן נ' מבטחים – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית.

במהלך חודש נובמבר 2015 הגיש התובע לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב תביעה כנגד מבטחים, בצירוף בקשה להכיר בה כייצוגית. התובע הינו פנסיונר של מבטחים שצבר את שיעור הקצבה המקסימאלי (70%) במועד הגיעו לגיל פרישה אך המשיך את ביטוחו הפנסיוני ושילם למבטחים דמי גמולים עד למועד פרישתו בפועל, לאחר גיל הפרישה התקנוני. לטענת התובע, במקום לפרוש לקצבה במועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, הוא הוטעה להמשיך ולשלם למבטחים דמי גמולים לאחר גיל הפרישה התקנוני וצבירת שיעור הקצבה המירבי אף שהתועלת שהניב לו המשך התשלום היתה שולית ביחס לקצבאות הזקנה שהפסיד. על פי הנטען על ידי התובע, דמי הגמולים ששולמו על ידו ועל ידי מעסיקו לאחר מועד הפרישה התקנוני, לא תרמו לחסכון הפנסיוני אלא שימשו להעשרת קופתה של קרן הפנסיה, אשר דאגה להשיבם לידי התובע פרישתו בפועל אך ללא ריבית.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ח. תביעת אליהו קריצ'מן נ' מבטחים (המשך)

בנסיבות אלה, עותר התובע בתביעתו לחייב את מבטחים לשלם לו קצבאות זקנה החל ממועד גיל הפרישה התקנוני בתוספת הפרשי הצמדה וריבית. כמו כן, עותר התובע לחייב את מבטחים לשנות את הוראות התקנון לרוח הדברים שייקבעו על ידי בית הדין בעקבות התביעה ולחילופין, להורות לקרן הפנסיה להודיע לכל עמית בסמוך למועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, כי עליו להסדיר את פרישתו וכן להבהיר לו מהן ההשלכות של דחיית פרישתו מהקרן לצד המשך תשלום דמי הגמולים.

במסגרת בקשתו להכיר בתביעה כייצוגית, הגדיר התובע את הקבוצה היציגה כעמיתים שבוטחו במבטחים אשר פרשו לאחר גיל הפרישה התקנוני, ואשר במועד בו הגיעו לגיל הפרישה, כאמור, צברו את שיעור הקצבה המירבי (70%), ושולמו בגינם דמי גמולים לאחר שעברו את גיל הפרישה התקנוני.

בימים אלה עוסקת מבטחים בלימוד התביעה ובמלאכת גיבוש עמדתה לצורך הכנת תשובה לבקשה להכרה בתביעה כייצוגית. עם זאת, מבחינה ראשונית של כתבי הטענות, ניתן לציין, על פני הדברים, כי התובענה מנוגדת להוראות תקנון קרן הפנסיה והיא איננה מתאימה להתברר כייצוגית, מאחר ולא מתקיימים בה התנאים המקדמיים הקבועים בהוראות הדין לעניין ההכרה בתביעה כייצוגית, בין היתר, בשל הדרישה לשינוי הוראות תקנוניות הכפופות לאישור הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר וכן לאור סכום התביעה הגדול שנתבע לכל אחד מחברי הקבוצה (כ- 38,000 ₪), כפי שהוגדר במסגרת התביעה והבקשה להכרה בה כייצוגית. לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה שיפוטית בתובענה זו עשויה להיות השפעה ישירה על כלל הקרנות.

תשובת הקרן לבקשה להכיר בתביעה כייצוגית הוגשה במאי 2016. בתשובתה טענה הקרן כי יש לדחות את הבקשה. בתשובה נטען, בין היתר, כי הקרן פעלה בעניינו של התובע בהתאם להוראות התקנון; משלא ביקש לפרוש לקצבת זקנה אף שהגיע לגיל הזכאות לקצבת זקנה והמשיך לשלם דמי גמולים לקרן, הוא דחה בפועל את פרישתו לקצבת זקנה. בנוסף, הקרן טענה בתשובתה כי התביעה אינה עומדת בתנאי הסף הקבועים בהוראות הדין לצורך אישורה כתביעה ייצוגית.

לדעת הנהלת הקרן, בהתבסס על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך בשלב זה של ההליך המשפטי בבקשה לתביעה ייצוגית, את החשיפה הקיימת אם בכלל, בגין תביעה זו, ובהתאם לכך לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים בגין תביעה זו.

ט. תביעת בית אל אלפרדו נ' מבטחים ונתיב - בקשה להכיר כתביעה ייצוגית

ביום 19.2.2017 הוגשה בקשה לאשר תביעה כתביעה ייצוגית. התובע הינו פנסיונר המקבל קצבה מנתיב בהשתתפות מבטחים.

התובע בתביעתו מתייחס לתקנות הרציפות שהיו בתוקף בטרם כניסת התקנון האחד לתוקף (שעה שבעניינו חל התקנון האחד) ומבקש שהקרנות ינהגו בהתאם לפסק דין קוריצקי גם במקרה של רציפות זכויות בין הקרנות. סכום התביעה הייצוגית הינו על סך של 139,093,200 ש"ח.

הבקשה התקבלה בקרן הפנסיה ביום 20.2.2017 וכרגע הקרנות בוחנות את התביעה. לדעת הנהלת הקרן, בהתבסס על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך בשלב זה של ההליך המשפטי בבקשה לתביעה ייצוגית, את החשיפה הקיימת אם בכלל, בגין תביעה זו, ובהתאם לכך לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים בגין תביעה זו.

י. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, אם יוכרעו נגד הקרן, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי.

הקרן, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינה יכולה להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלה.

ביאור 16: - צדדים קשורים

- א. 1. אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ מספקת שירותי מיחשוב לקרנות הפנסיה.
2. די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ סיפקה שירותי טיוב נתונים לקרן הפנסיה (ראה ביאור 9).
3. קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר להן מונה מנהל מיוחד [ראה גם ביאור 1(ד)].

ב. יתרות של צדדים קשורים ובעלי ענין נכללו במאזן בסעיפים הבאים

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		1. <u>חייבים ויתרות-חובה</u>
2015	2016	2015	2016	
אלפי ש"ח				
-	265	83	137	קרן הפנסיה מקפת*
-	467	384	350	קרן הפנסיה קג"מ *
-	217	206	165	קרן הפנסיה חקלאים *
190	-	512	-	קרן הפנסיה מבטחים*
-	611	328	456	קרן הפנסיה בנין*
		<u>1,513</u>	<u>1,108</u>	

* קיימות אי התאמות בין הקרנות הנובעות בעיקר ממחלוקות בעבר בנוגע להסכמי רציפות.

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		2. <u>זכאים ויתרות זכות</u>
2015	2016	2015	2016	
אלפי ש"ח				
-	832	-	486	קרן הפנסיה מבטחים
		<u>-</u>	<u>486</u>	

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		ג. <u>ביטוח דירקטורים ונושאי משרה</u>
2015	2016	
אלפי ש"ח		
102	79	סכום הוצאות עבור הביטוח

החברה מבטחת את אחריותם של נושאי המשרה בכפוף להוראות הדין.

ביאור 17: - מסים על הכנסה

קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים אושרה לצרכי מס כקופת גמל בתוקף עד ליום 31 בדצמבר, 2017. תוקף האישור מתחדש מעת לעת.
בהתאם לכך הכנסות קרן הפנסיה פטורות ממסים בישראל, בכפוף להתניות מסוימות בהן עמדה הקרן.

ביאור 18: - תשואת הקרן

הקרן אינה מחשבת תשואה, היות והתכלו מרבית מקורותיה.

ביאור 19: - מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחשיפתם לסיכונים ריבית

א. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים

הנכסים הפיננסיים של הקרן ובכלל זה ניירות הערך מוצגים בדוחות הכספיים בהתאם לכללים המפורטים בביאור 2 (מדיניות חשבונאית) והנחיות רשות שוק ההון.

להערכת הנהלת הקרן ובהתייחס לאמור לעיל, השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים של הקרן אינו נופל מערכם החשבונאי הכולל.

ב. חשיפה לסיכונים ריבית וסיכונים שוק

הגרעון האקטוארי חשוף לסיכונים ריבית בשל הפער בין שיעור ריביות היוון ההתחייבויות הפנסיוניות לבין התשואה בפועל על הנכסים.
השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים הלא סחירים (אגרות החוב, פקדונות והלוואות) חשוף לסיכונים ריבית, שכן תנודות בשערי הריבית בשוק הכספים עשויות להשפיע עליו. ניירות הערך הסחירים חשופים לסיכונים השוק.

ביאור 20: - אירועים לאחר תאריך המאזן

א. כרית ביטחון לקרנות הותיקות שבהסדר

ביום 29 לינואר, 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק").

במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 78 טו 1, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".
ראה ביאור 11 ה' לעיל.

ב. החל משנת 2017 הועבר תפעול הקרן תחת "עמיתים" עם יתר קרנות הפנסיה שבהסדר והופעלה מערכת הליבה "מפנה" בקרן.

ג. תביעת בית אל אלפרדו נ' מבטחים ונתיב - בקשה להכיר כתביעה ייצוגית.
ראה ביאור 15 ט.

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות
בע"מ (בניהול מיוחד)**

דוח תקופתי לשנת 2016

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)	שם התאגיד
52-002235-1	מס' תאגיד
חברה פרטית (עפ"י הגדרת חוק החברות)	אופן ההתאגדות המשפטית
מגדל היובל, דרך מנחם בגין 125, תל אביב	כתובת:
077-7774800	טלפון:
077-7774805	פקסמיליה:
31 בדצמבר, 2016	תאריך המאזן
28 במרס, 2017	תאריך חתימת הדוח:

- סעיף 1: - דו"חות כספיים ואקטואריים
מצ"ב דו"חות כספיים ומאזן אקטוארי ליום 31 בדצמבר 2016.
- סעיף 2: - דו"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד
מצ"ב דוח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד ליום 31 בדצמבר 2016.
- סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן
קרן הפנסיה מחזיקה ב- 33% ממניות מועדוני כנס בע"מ . ב 11 בדצמבר 2016 החליט המפרק לחלק לכל בעלי המניות של החברה את יתרת המזומנים.
- סעיף 4: - שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח
אין.
- סעיף 5: - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן לתאריך המאזן באלפי ש"ח
- | שם החברה | רווח (הפסד) לפני מס | רווח (הפסד) אחרי מס | דיבידנד | דמי ניהול | ריבית |
|------------------|---------------------|---------------------|---------|-----------|-------|
| מועדוני כנס בע"מ | - | - | 130 | - | - |
- סעיף 6: - רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד
אין.
- סעיף 7: - רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד, רווחיות התאגיד, רכוש או התחייבויותיו
א. שינוי בהנחות האקטואריות.
ב. השינויים בווקטור הריבית.
ג. התשוואות בשוק ההון.
- סעיף 8: - שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה
לא חלו שינויים, גם לא לאחר תאריך המאזן.
- סעיף 9: - שכר וטובות הנאה
לא שולם שכר ולא ניתנו טובות הנאה לבעלי עניין בתאגיד.
- סעיף 10: - מניות וני"ע המירים המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד, בחברה בת או בחברה קשורה סמוך ככל האפשר לתאריך הדוח
אין.

סעיף 11: - המנהל המיוחד

בהתאם להוראות חוק הפיקוח מונה לקרן בחודש יולי 2003 מנהל מיוחד. מכוח סעיפים 78 ה' ו-70 (ב) לחוק הפיקוח מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

כמתחייב מהוראות חוק הפיקוח, החל תהליך איחוד תפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר. מטרת התהליך להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל משנת 2007 פועלות קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר במבנה ארגוני חדש המושתת על איחוד תפעולי שגובש על ידי המנהלת המיוחדת דאז.

קרנות הפנסיה מנוהלות במסגרת של ארבע חטיבות: חטיבת שירות, חטיבת השקעות, חטיבת כספים וחטיבת פנסיה וכן יחידות מטה משאבי אנוש ומנהל, לשכה משפטית, בקורת פנים, מחשוב, ניהול סיכונים, תכנון תקציב וסיוע ממשלתי.

בתחילת שנת 2008 עברו קרנות הפנסיה בהסדר לבנין אחד, דבר המהווה צעד נוסף בתהליך האיחוד התפעולי ליצירת ארגון אחיד.

יובהר, כי גם במסגרת האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר, נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן וקרן.

ועדת מנהלה

על פי חוק הפיקוח מונתה ועדת מנהלה ברשות שופט בדימוס לכלל הקרנות שעליהן חל חוק התוכנית הכלכלית. לועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי, מינוי ר"ח ואישור דוחות כספיים. בנוסף תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

מס' ת.ז: 059284380.	יואב בן אור
1968.	שנת לידה:
דרך מנחם בגין 125, תל אביב.	מענו:
ישראלית.	נתינות:
י"ר דירקטוריון אופאל, י"ר דירקטוריון D.B.Q, י"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.	האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או בעל עניין:
1 באוגוסט 2011.	מכהן כמנהל מיוחד משנת:
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים - התמחות במימון.	השכלה:
משנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.	תעסוקתו ב- 5 השנים האחרונות:
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 059284380	יואב בן אור
1968.	שנת לידה
המנהל המיוחד.	התפקיד שממלא בתאגיד
י"ר דירקטוריון אופאל, יו"ר דירקטוריון D.B.Q, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים- התמחות במימון. משנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט 2011.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 12351979	אלי לוי
1965.	שנת לידה
מנהל חטיבת הכספים.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור ב-גני נצרת, , דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-ק"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
ר"ח, תואר ראשון בכלכלה וחסבונאות.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט 2006.	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 033017088	יריב עזר
1976.	שנת לידה
מנהל חטיבת הפנסיה.	התפקיד שממלא בתאגיד
אין.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון- כלכלה וניהול, מוסמך במינהל עסקים (MBA) - התמחות במימון. סמנכ"ל תפעול ושירות "הפניקס" פנסיה וגמל בע"מ.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
28 ביוני 2015.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 034493205	יאיר כוכב
1978.	שנת לידה
סמנכ"ל תכנון, תקציב ורגולציה.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור ב-אופאל, דירקטור ב-DBQ, דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-ק"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
בוגר ומוסמך (MBA) בכלכלה. מנהל מחלקת חוב מקומי והנפקות במשרד האוצר; ראש תחום חוב חיצוני ביחידה לניהול החוב במשרד האוצר.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 בדצמבר 2011.	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 017426354	נועם הויזליך
1974.	שנת לידה
היועץ המשפטי הראשי.	התפקיד שממלא בתאגיד
אין.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
עו"ד, תואר ראשון במשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
15 בדצמבר 2009 עד 8 לנובמבר 2016.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 023795081	גיורא סרצ'נסקי
1968.	שנת לידה
מנהל חטיבת ההשקעות.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור ביהב החזקות יו אס אי בע"מ, גפן ניהול בע"מ, קג"מ כרמל ניהול בע"מ.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בכלכלה וניהול, MBA. מנכ"ל ישיר בית השקעות.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
13 במרס 2011 עד 24 לינואר 2016.	התאריך תחילה וסיום כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 31928880	ניר עובדיה
1975.	שנת לידה
מנהל חטיבת ההשקעות.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור ב-גני נצרת, דירקטור ב-גפן ניהול עבדור מקפת בע"מ, דירקטור ב-ק"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ, דירקטור ב-חברה חלקה 1 (נתיב), דירקטור ב-חברה חלקה 2 (נתיב), דירקטור ב- הדרי גינת בע"מ (ק"מ).	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בכלכלה (BA) ומשפטים (LLB). מנהל תחום השקעות PE ונדל"ן בעמיתים.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 במאי, 2016	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 024850620	רלי (ישראל) לוי
1970.	שנת לידה
מנהלת חטיבת השירות.	התפקיד שממלאת בתאגיד
אין.	התפקיד שממלאת בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם היא בת משפחה של בעל עניין אחר
מנכ"ל עמותת "חיבוק ראשון", מנהלת מח' תפעול מכירות בצ'ק פוינט, מנהלת אגף היישום בדי בי קיו.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
13 במרס 2011.	התאריך שבו החלה כהונתה:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 027211523	ליאת פרידמן
1974	שנת לידה
סמנכ"לית מש"א ומינהל.	התפקיד שממלאת בתאגיד
אין.	התפקיד שממלאת בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא	האם היא בת משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בהיסטוריה ומזה"ת, MBA במינהל עסקים - התמחות משאבי אנוש. מנהלת מש"א במכון התקנים הישראלי.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
17 ביוני 2012 עד 12 לספטמבר, 2016.	התאריך שבו החלה כהונתה:

מס' ת.ז.: 034045492	רעות מגן
1977	שנת לידה
סמנכ"לית מש"א ומינהל.	התפקיד שממלאת בתאגיד
אין	התפקיד שממלאת בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא	האם היא בת משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בניהול וסוציולוגיה. מנהלת משאבי אנוש אקסלנס נשואה בע"מ בית השקעות, סמנכ"ל משאבי אנוש אלעד מערכות בע"מ, סמנכ"ל משאבי אנוש טלדור מערכות בע"מ.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 בפברואר, 2017	התאריך שבו החלה כהונתה:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 022833271	אורית שמילוביץ
1966.	שנת לידה
מנהלת סיכונים.	התפקיד שמילאה בתאגיד
אין.	התפקיד שמילאה בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם היא בת משפחה של בעל עניין אחר
רו"ח, תואר ראשון בכלכלה-חשבונאות, LLM במשפטים, יועצת פיננסית, סמנכ"ל פיננסים ומנהלת סיכונים פיננסית בבנק דיסקונט למשכנתאות.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
14 בינואר 2014.	התאריך שבו החלה כהונתה:

מס' ת.ז.: 034516773	מירי סבג-ישי
1977.	שנת לידה
מבקרת פנימית.	התפקיד שממלאת בתאגיד
מבקרת פנים באופאל.	התפקיד שממלאת בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם היא בת משפחה של בעל עניין אחר
LLB במשפטים, תואר ראשון במינהל עסקים, ו-MBA במינהל עסקים - התמחות במימון. יועצת במחלקה לניהול סיכונים וביקורת פנימית בפירמת DELOITTE.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
מאי 2014.	התאריך שבו החלה כהונתה:

סעיף 13: - רואה חשבון של התאגיד
זיו האפט – BDO
 בית אמות ביטוח, דרך מנחם בגין 48, תל אביב

סעיף 14: - האקטואר של קרן הפנסיה
 ויקטוריה פטשניקוב.

סעיף 15: - המלצות והחלטות הדירקטוריון
 אין.

סעיף 16: - שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בשנת הדוח
 אין.

סעיף 17: - תנאי שכר

חלק הקרן בש"ח על פי מודל העמסה ⁽¹⁾	עלות כוללת בש"ח	עובד
2,283	837,651	1
2,117	776,580	2
2,113	775,162	3
2,099	769,872	4
2,002	734,362	5

⁽¹⁾ - חלקה של קרן נתיב 0.27%.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק
 ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
 שם התאגיד

28 במרס, 2017
 תאריך


 יואב בן אור
 המנהל המיוחד